

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ КОМПЛЕКСУ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ
ОСОБАМ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ У
СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ**

**Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»**

Виконав: здобувачка 2 курсу 07-211М групи
спеціальності 231 Соціальна робота
освітньо-професійної програми «Соціальна робота»

Надія ОЗАРКІВ

Керівник: к. пед. наук, доцент Володимир ГУРІЧ

Рецензент: Любов ЛЕВКО, керівниця управління
соціального захисту населення Івано-Франківської
районної державної адміністрації

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ОСОБА З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ ЯК ОБ’ЄКТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	7
1.1. Особи з інвалідністю внаслідок військових дій: визначення терміну та зміст соціального статусу	7
1.2. Нормативні основи надання соціальних послуг згідно статусу «особа з інвалідністю внаслідок військових дій».....	19
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ОСОБАМ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ.....	37
2.1. Зміст та мета адміністративних послуг соціального характеру для осіб з інвалідністю внаслідок військових дій ..	37
2.2. Порядок взаємодії суб’єктів соціальної роботи у процесі надання соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій	44
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ КОМПЛЕКСУ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ОСОБАМ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ	53
3.1. Соціальні послуги особам з інвалідністю внаслідок військових дій на досвіді роботи Галицького відділення №2 управління соціального захисту населення Івано-Франківської районної державної адміністрації.....	53
3.2. Рекомендації щодо додаткових заходів для ефективності надання комплексу соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій	89

ВИСНОВКИ	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97
ДОДАТКИ	105
Додаток А. Кодекс Академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету.....	105
Додаток Б. Інформаційна карта послуг для осіб з інвалідністю.....	106

ВСТУП

Головною особливістю та характерною ознакою XXI століття є демографічна ситуація, що докорінно змінила вікову структуру населення більшості країн світу. Демографічні процеси, що відбуваються в усьому світі, відображають зростання відносної частки і абсолютного числа людей похилого віку у структурі населення. Зазначені обставини свідчать про значне збільшення числа громадян похилого віку, які в силу психофізіологічних особливостей належать до групи осіб, що потребують соціальної допомоги та підтримки. Потреби даної категорії громадян у соціальній роботі збільшуються ще й тому, що велика частина з них належить до групи самотніх людей. Це означає, що в міру старіння вони будуть потребувати не тільки соціальної підтримки – у вигляді виплат пенсій, але і додаткового соціального обслуговування.

Населення України, як країни, що знаходиться у стані війни, характеризується зменшеною чисельністю дітей і молоді та високою чисельністю людей похилого віку. Згідно національного демографічного прогнозу Міністерства соціальної політики від 2018 року, «до 2025 року частка осіб віком понад 60 років становитиме 25 % загальної кількості населення, віком 65 років і старше – 18,4 %, у 2030 році – понад 26 % і понад 20 % відповідно» [59].

З урахуванням актуальності завдань соціальної роботи з особами з інвалідністю внаслідок військових дій у сучасних умовах в Україні було обрано тему дослідження **«Організація надання комплексу соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій у системі соціального захисту населення»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано відповідно до наукової теми кафедри філософії, соціології та соціальної роботи «Сучасні технології формування

професійної активності в умовах трансформації сучасного українського суспільства» (державний реєстраційний № 0117U006790). Тему роботи обговорено та затверджено на засіданні кафедри філософії, соціології та соціальної роботи (протокол від 11.09.2023 р. № 1, від 02.09.2024 р. №1), а також наказом по Херсонському державному університету.

Мета дослідження: розкрити специфіку надання комплексу соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій у системі соціального захисту населення.

Завдання дослідження

1. Розглянути зміст терміну «особа з інвалідністю внаслідок військових дій» та відповідного соціального статусу.

2. Здійснити аналіз нормативно-правової бази надання соціальних послуг згідно статусу «особа з інвалідністю внаслідок військових дій».

3. Проаналізувати зміст та мету адміністративних послуг соціального характеру для осіб з інвалідністю внаслідок військових дій в Україні.

4. Розглянути порядок взаємодії суб'єктів соціальної роботи у процесі надання соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій.

5. Проаналізувати процес надання соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій на досвіді роботи управління соціального захисту населення Галицької районної державної адміністрації.

6. Виробити рекомендації щодо додаткових заходів для ефективності надання комплексу соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій.

Об'єкт дослідження: комплекс соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій.

Предмет дослідження: процес надання комплексу соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій у системі соціального захисту населення в Україні.

Методи: нами було використано наступні методи наукового дослідження: аналіз законодавчої бази щодо соціальної політики у сфері

потреб людей з інвалідністю внаслідок військових дій, контент-аналіз статистичних джерел, метод спостереження та рефлексії власної діяльності, аналіз результатів якого дозволив нам окреслити коло проблем, з якими стикаються клієнти з інвалідністю, класифікація та систематизація даних для рекомендацій.

Практичне значення: дослідження полягає у розробці рекомендацій щодо додаткових заходів для ефективності надання комплексу соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були обговорені під час засідань і попередніх захистів кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри філософії, соціології та соціальної роботи (протоколи від 11.09.2023 р. № 1, від 02.09.2024 р. № 1). Результати дослідження стали предметом доповіді під час I Регіональної науково-практичної конференції «Теорія та практика соціальної роботи: досвід, сучасний стан, стратегії» для здобувачів вищої освіти та молодих науковців (03-04 грудня 2024 року, м. Івано-Франківськ).

Структура та обсяг. Робота складається з трьох розділів, шести підрозділів, висновків, переліку використаних джерел (59 найменувань) та додатків. Основний зміст викладено на 96 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

ОСОБА З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

1.1 Особи з інвалідністю внаслідок військових дій: визначення терміну та зміст соціального статусу

Після повномасштабного вторгнення російської федерації захищати українську землю пішло багато громадян, таких як військовослужбовці, так і таких, які раніше не мали відношення до військової справи, а також ті, кого війна застала біля рідних домівок. Люди гуртом почали чинити відсіч ворогу і взяли в руки зброю. Тому держава має створити такі умови для Захисників її кордонів, щоб вони могли після закінчення війни влитися в її життя і забезпечити достойний його рівень. Захисники мають отримати ефективні інструменти, щоб в мирному часі вони відчували турботу за їхнє здоров'я та психологічний стан, а також отримати можливості, якими вони можуть скористатися для забезпечення свого проживання та побуту. Зокрема, це отримання статусу ветерана війни, нової освіти, перенавчання на спеціальності.

У своїй статті «Принципи формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю» Д. Кіблик зазначає, що «державна політика нині залишається основним публічним механізмом у визначенні, категоризації та легалізації інвалідності і продовжує бути істотним елементом у формуванні і підтримці незалежного статусу осіб з обмеженими можливостями» [8].

Тільки шляхом проведення медико-соціальної експертизи хвора особа, що досягла повноліття, може бути визнана інвалідом. У «Положенні про медико-соціальну експертизу» затвердженого Постановою КМУ від 03.12.2009 р. №1317 «Питання медико-соціальної експертизи», зазначено, що метою експертизи є «виявлення ступеня обмеження життєдіяльності,

причини, часу настання групи інвалідності, а також компенсаторно-адаптаційних можливостей особи, реалізація яких сприяє медичній, психолого-педагогічній, професійній, трудовій, фізкультурно-спортивній, фізичній, соціальній та психологічній реабілітації» [29].

Якщо говорити про осіб з інвалідністю внаслідок військових дій, то ця категорія поєднує у собі два визначення перше пов'язане із інвалідністю, а інше з участю в бойових діях. Саме поєднання цих двох критеріїв свідчить про те, що особа належить до відповідної категорії та має право на відповідний спеціальний статус, що в свою чергу надає право отримання соціальних та адміністративних послуг.

Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» надає юридичного значення категорії осіб з інвалідністю внаслідок військових де зазначено, що «до осіб з інвалідністю внаслідок війни належать особи з числа військовослужбовців діючої армії та флоту, партизанів, підпільників, працівників, які стали особами з інвалідністю внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, одержаних під час захисту Батьківщини, виконання обов'язків військової служби (службових обов'язків) чи пов'язаних з перебуванням на фронті, у партизанських загонах і з'єднаннях, підпільних організаціях і групах та інших формуваннях, визнаних такими законодавством України, в районі воєнних дій, на прифронтових ділянках залізниць, на спорудженні оборонних рубежів, військово-морських баз та аеродромів у період громадянської та Другої світової воєн або з участю в бойових діях у мирний час» [22].

Питання встановлення причинного зв'язку (наслідку) травм (каліцтв, контузій, поранень) регулюються «Положенням про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України затвердженого Наказом Міністерства оборони України від 14.08.2008р. №402 «Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України» [55]. Такий зв'язок військовозобов'язаним, військовослужбовцям, та резервістам встановлюється військово-лікарською експертизою. Для цього створюються

військово-лікарські комісії – штатні та позаштатні, які діють на постійній чи тимчасовій основі.

До осіб з інвалідністю внаслідок війни законодавство відносить осіб які відповідають наступним критеріям, тобто вони мають бути:

1) «військовослужбовцями або особами вільнонайманого складу. Інвалідність таких осіб має настати внаслідок контузії, поранення, каліцтва або захворювання, одержаних під час:

- захисту Батьківщини;
- ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, ядерних аварій, ядерних випробувань, з участю у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї та інших уражень ядерними матеріалами;
- виконання інших обов'язків військової служби, пов'язаних з перебуванням на фронті в інші періоди;

2) особами начальницького і рядового складу органів Міністерства внутрішніх справ і органів Комітету державної безпеки колишнього Союзу РСР, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України та інших військових формувань. Інвалідність таких осіб має настати внаслідок контузії, поранення, каліцтва або захворювання, одержаних під час:

- виконання службових обов'язків,
- ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, ядерних аварій, ядерних випробувань, участі у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, інших уражень ядерними матеріалами» [55].

Питання встановлення таким особам причинного зв'язку захворювань, поранень (каліцтв, контузій, травм) регулюються «Положенням про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС затвердженого Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 03.04.2017р. №285 «Про затвердження Положення про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС» [56]. Такий зв'язок встановлюється медичними (військово-

лікарськими) комісіями, які утворюються в закладах охорони здоров'я, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України.

3) «цивільними особами, інвалідність яких отримана шляхом поранення чи іншого ушкодження здоров'я, пов'язаного з Другою світовою війною, з вибуховими речовинами, боєприпасами та військовим озброєнням у повоєнний період, а також починаючи з 2014 року, і під час виконання робіт, пов'язаних з розмінуванням боєприпасів, незалежно від часу їх виконання.

Такий зв'язок інвалідності, цивільним особам, з пораненням чи іншим ушкодженням здоров'я встановлюється для осіб старших 18 років медико-соціальною експертизою шляхом видачі відповідного висновку, для осіб віком до 18 років – лікарсько-консультативними комісіями лікувально-профілактичних закладів. Порядок проведення таких заходів визначається Кабінетом Міністрів України.

4) цивільними особами, інвалідність яких настала внаслідок воєнних дій громадянської та Другої світової воєн або бути неповнолітніми особами з інвалідністю із зазначених причин у роки війни або після її закінчення.

5) військовослужбовцями, особами вільнонайманого складу, колишніми бійцями винищувальних батальйонів, взводів і загонів захисту народу та іншими особами. Вимогою для таких осіб є безпосередня участь у бойових операціях по ліквідації диверсійно-терористичних груп та інших незаконних формувань на території колишнього Радянського Союзу, а інвалідність має настати внаслідок контузії, поранення, або каліцтва, одержаних під час виконання таких заходів. Встановлена вимога і до періоду отримання травм, який починається з 22 червня 1941 року по 31 грудня 1954 року;

б) учасниками військових дій на території інших держав, які стали особами з інвалідністю внаслідок захворювань або травм, пов'язаних з участю в бойових діях у цих державах;

7) особами, яких призвали чи які добровільно вступили під час військових призовів 1941-1945 років до лав Радянської Армії і Військово-Морського Флоту у повнолітньому віці та брали участь у бойових діях під час Другої світової війни. Причина інвалідності таких осіб має настати внаслідок загального захворювання, отриманого під час проходження військової служби чи служби в органах державної безпеки, внутрішніх справ, інших військових формуваннях або загального.

8) особами з складу відділів Цивільного захисту. Інвалідність таких осіб має бути пов'язана з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи;

9) особами, які брали участь в Революції Гідності. Причинами інвалідності таких осіб є контузії, поранення, каліцтва, а також інші ушкодження здоров'я. Період отримання таких ушкоджень починається з 21 листопада 2013 року по 21 лютого 2014 року. Законодавчо встановлена вимога і до терміну звернення за медичною допомогою, який обчислюється з 21 листопада 2013 року по 30 квітня 2014 року.

Для встановлення присутності в зазначених подіях Кабінетом Міністрів прийнятий «Порядок встановлення факту участі осіб, які стали інвалідами внаслідок поранень, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних під час участі у масових акціях громадського протесту в Україні з 21 листопада 2013 р. по 21 лютого 2014 р. за євроінтеграцію та проти режиму Януковича (у Революції Гідності), і одержання ними під час участі у Революції Гідності поранень, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я» затверджений Постановою КМУ від 26.06.2015 р. № 482 «Деякі питання реалізації Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [25].

Медико-соціальною експертизою встановлюється причинний зв'язок інвалідності з ушкодженням здоров'я, які отримали особи під час участі у Революції Гідності, умови встановлення якого, регулюються «Положенням про медико-соціальну експертизу» затверджену Постановою КМУ від 03.12.2009 р. №1317 «Питання медико-соціальної експертизи» [29].

Надання відповідного статусу постраждалого учасника Революції Гідності відбувається відповідно до спеціально прийнятого «Порядку надання статусу постраждалого учасника Революції Гідності» затвердженого Постановою КМУ від 18.02.2018 р. № 119 «Деякі питання соціального захисту постраждалих учасників Революції Гідності» [27].

Тобто можна підсумувати, що для встановлення відповідного статусу особам необхідно підтвердити різні юридичні факти - участь, період перебування та звернення за медичною допомогою, а також зв'язок ушкоджень здоров'я із участю у Революції Гідності.

10) «військовослужбовцями (резервістами, військовозобов'язаними, добровольцями Сил територіальної оборони) Міністерства внутрішніх справ України, Збройних Сил України, Служби безпеки України, Національної гвардії України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної прикордонної служби України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної пенітенціарної служби України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Управління державної охорони України та військових прокуратур;

особами рядового та начальницького складу структурних підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції. Такі підрозділи мають відноситися до центрального органу виконавчої влади який займається державною податковою політикою, державною політикою;

особами, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади та утворених військових формувань відповідно до законів України;

особами у складі добровольчих формувань, що утворювалися або самоорганізувалися для захисту територіальної цілісності, незалежності, та суверенітету України. Обов'язковою умовою є включення таких формувань в подальшому до Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної Гвардії України, Національної поліції та інших

утворених військових формувань та правоохоронних органів відповідно до законів України.

Умовою надання таким особам статусу осіб з інвалідністю внаслідок війни є захист суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України. Інвалідність таких осіб має настати внаслідок травм або захворювань, які вони отримали під час:

- безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;

- під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України.

- під час безпосередньої участі у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів.

Працівники установ, підприємств та організацій, які залучалися до забезпечення вище перелічених заходів, але безпосередньої участі у таких заходах вони не брали, законодавством також віднесені до осіб з інвалідністю внаслідок війни. Відповідно інвалідність, яка в них настала, має бути пов'язана з травмами, які вони одержали під час залучення до таких заходів та у період їх проведення.

11) особами у складі добровольчих формувань, що утворювалися або самоорганізувалися для захисту територіальної цілісності, незалежності, та суверенітету України і не були включені в подальшому до Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної Гвардії України, Національної поліції та інших утворених військових формувань та правоохоронних органів відповідно до законів України. Завдання, які вони виконували у ході антитерористичної операції мали відбуватися у взаємодії із Збройними Силами України, Міністерством внутрішніх справ України,

Національною гвардією України, Національною поліцією та іншими утвореними військовими формуваннями та правоохоронними органами відповідно до законів України.

12) особами, які забезпечували добровільно (або залучалися добровільно до забезпечення) проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях (здійснювали волонтерську діяльність). Інвалідність таких осіб має настати внаслідок травм або захворювань, які вони отримали під час забезпечення вищеперелічених заходів перебуваючи безпосередньо у районах та в період їх проведення.

13) особами, яких залучають до конфіденційного співробітництва з розвідувальними органами України. Інвалідність таких осіб має бути пов'язана із травмами, які вони отримали на тимчасово окупованій території України, у районах проведення АТО-ООС, під час виконання своїх завдань. Також це можуть бути інші території, де в період виконання цих завдань велися бойові дії;

14) особами, які самооборонялися під час запровадження і здійснення заходів правового режиму воєнного стану. Інвалідність таких осіб має настати внаслідок травм, які вони отримали під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України.

Як ми бачимо надання статусу особи з інвалідністю внаслідок військових дій має багато підстав. Кожна з них є окремим юридичним фактом, що потребує встановлення і документального підтвердження. Кожна підстава має бути пов'язана із відповідними подіями до яких відносять факти участі, залучення, розмінування, звернення за медичною допомогою, самооборони та ін. Встановлення статусу особам з інвалідністю внаслідок війни регулюється відповідними Порядками прийнятими Кабінетом

Міністрів України, але не виключно. Є такі особи, яким статус надається безпосередньо до вимог Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [22].

Процедура надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни передбачена «Порядком надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх проведення, під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, який затверджений Постановою КМУ від 08.09.2015р. №685 «Про затвердження Порядку надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх проведення, під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України» [43]. Ця послуга відноситься до системи адміністративних послуг соціального характеру з яких починається визначення правового статусу осіб з інвалідністю внаслідок бойових дій, що підтверджується видачею їм відповідного посвідчення на підставі якого, надаються всі інші соціальні послуги, пільги та гарантії передбачені чинним законодавством для цієї категорії ветеранів війни.

Для отримання відповідного статусу особи з інвалідністю звертаються із відповідною заявою до:

- центру надання адміністративних послуг;
- виконавчого органу відповідної ради;
- місцевого підрозділу, який займається ветеранською політикою у районних та міських адміністраціях (далі – місцевий підрозділ).

У залежності від підстав надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни, зазначених у ст. 13 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» документами для встановлення такого статусу є:

«- довідка медико-соціальної експертної комісії про встановлення групи інвалідності та її причини;

- документи про безпосередню участь осіб:

1. В антитерористичній операції;
2. У заходах пов'язаних з військовою агресією російської федерації проти України.

3. У здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях» [22].

Відповідні документи видаються за формами встановленими додатками 2,4 і 6 до «Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 413 «Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і

брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України»:

- «контракт добровольця територіальної оборони (для осіб, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади);

- документи про безпосереднє залучення до виконання завдань АТО-ООС та стримування військової агресії Російської Федерації проти України або направлення (прибуття) у відрядження для виконання зазначених заходів;

- клопотання про надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни. До клопотання додаються документи, що підтверджують участь особи в антитерористичній операції. Таку участь можна підтвердити на підставі показань не менше як двох свідків, які разом з такою особою брали участь в АТО. Свідки мають мати статуси учасника війни, учасника бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни. Свідчення мають бути складені у письмовій формі;

- документи, що підтверджують виконання добровольчими формуваннями завдань антитерористичної операції у взаємодії із військовими формуваннями видані керівником Генерального штабу Збройних Сил або Антитерористичного центру при СБУ;

- документи, що підтверджують добровільне забезпечення або добровільне залучення особи до забезпечення проведення АТО-ООС у Донецькій та Луганській областях. Таким документом може бути рішення суду про встановлення відповідного факту» [44].

Заява про встановлення статусу особа з інвалідністю внаслідок війни» подається у паперовій формі через центр «надання адміністративних послуг

та в електронній формі засобами Порталу Дія або засобами Реєстру ветеранів війни.

Подати заяву в електронній формі засобами Порталу Дія може тільки громадянин України, а засобами Реєстру – громадянин України, іноземець або особа без громадянства (за наявності реєстраційного номера облікової картки платника податків).

Паперова заява подається до ЦНАПу незалежно від адреси задекларованого/зареєстрованого місця проживання (перебування) осіб. Такий спосіб подання заяви, що не залежить від місця реєстрації є нововведенням у 2024 році, що робить послуги наближеними до громадян, що їх потребують. До заяви додаються всі необхідні документи і надсилаються (передаються) за місцем реєстрації проживання (перебування) осіб. Крім того новаторством з 2024 році є те, що для звернення за послугою необхідна тільки заява, а всі інші документи витребовуються місцевим структурним підрозділом з питань ветеранської політики в інших органів або в осіб у порядку міжвідомчої взаємодії. Але в даний час таку умову виконати не можливо, оскільки немає чіткого переліку таких суб'єктів та відсутній порядок звернення до них. Тому заявники збирають всі документи самостійно.

У місячний строк з дня подання документів, місцевим структурним підрозділом з питань ветеранської політики, приймається рішення про надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни за місцем реєстрації проживання (перебування) такої особи. Для прийняття відповідних рішень можуть створюватися відповідні комісії, які приймають рішення щодо надання чи відмови у наданні статусу особи з інвалідністю внаслідок війни. У разі прийняття позитивного рішення особам з інвалідністю, видається посвідчення особи з інвалідністю внаслідок війни, відповідно до «Положення про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни, затвердженого Постановою КМУ від 12.05.1994р. №302 «Про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни» [48].

Вивчаючи питання видачі посвідчень особам з інвалідністю внаслідок війни встановлено, що дані про ветерана війни вписуються у посвідчення від руки, прописом. Так як почерк це індивідуальна манера письма, кожної людини, іншим, це може бути не ясно і не зрозуміло, на відміну від друкованих літер. Тому для усунення непорозумінь, доцільніше було б перейти на друкований спосіб заповнення даних про ветеранів війни у посвідченнях осіб з інвалідністю внаслідок війни.

1.2 Нормативні основи надання соціальних послуг згідно статусу «особа з інвалідністю внаслідок військових дій»

Соціальні послуги є важливим елементом сучасного суспільства, який забезпечує підтримку і допомогу найбільш уразливим категоріям населення. Вони відіграють ключову роль у створенні рівних можливостей, покращенні якості життя та сприянні соціальній інтеграції.

Соціальні послуги за своєю дією охоплюють велику кількість населення і мають на меті як підтримку окремих осіб так і груп населення, що перебувають у скрутному становищі. Це можуть бути люди похилого віку, особи з інвалідністю, безробітні, ветерани війни, діти з обмеженими можливостями, а також інші вразливі категорії, що потребують соціального захисту і підтримки. Основними серед соціальних послуг можна виділити медичну допомогу, психологічну підтримку, фінансову допомогу, юридичні консультації, допомогу в освіті та працевлаштуванні.

Не останнє місце серед системи соціальних послуг займає психологічна та медична підтримка. Переживаючи травми або важкі життєві ситуації, люди не можуть самі впоратися з подоланням складнощів і потребують психологічної допомоги і відновлення фізичного здоров'я. Проведення заходів з психологічних консультацій, терапевтичних сеансів, обстежень та лікування допомагають людям повернутися до повсякденного життя і звичного виконання побутових обов'язків.

Соціальні послуги також відіграють важливу роль у реалізації, як освітніх так і соціальних можливостей. Не всі можуть впоратися з новими викликами часу і адаптуватися до нових умов, тому впоратися із складнощами, які виникають під час таких процесів, для них є важкодоступним. Для подолання таких перешкод існують різні освітні програми щодо професійної перепідготовки, курси підвищення кваліфікації, перекваліфікації, отримання іншого рівня освіти та інші освітні заходи, які допомагають отримати нові знання та навички, знайти відповідну роботу та відчутти себе повноцінним громадянином суспільства.

Фінансова підтримка займає, важливе місце серед складових соціальних послуг. Шляхом виплати пенсій забезпечуються доходи громадян, а субсидії і допомоги надаються якщо такі доходи є меншими ніж встановлені законодавством прожиткові мінімуми. Ці виплати виконують матеріальні функції і проводяться з метою подолання економічних складнощів. Навіть під час бойових дій забезпечується безперебійне та регулярне їх фінансування. Держава намагається всебічно охопити громадян допомогою, які потрапляють у скрутне становище спричинене військовим конфліктом. Для цього проводяться виплати внутрішньо переміщеним особам, здійснюється виділення коштів для оздоровлення дітей з числа таких осіб, виплачуються допомоги від міжнародних організацій, що в першу чергу виділяються для осіб з інвалідністю внаслідок війни. Допомога у консультуванні шляхом юридичних послуг, у свою чергу, сприяє захисту прав і законних інтересів громадян, особливо в ситуаціях, що стосуються забезпечення виконання права на соціальні гарантії та пільги.

Поряд із наданням соціальних послуг не останнє місце займає їх доступність та якість, що є запорукою соціальної справедливості та благополуччя. Таку доступність може забезпечити наявність дієвого законодавства, яке гарантує виконання прав осіб з інвалідністю та інших осіб на такий доступ до послуг. Існують навіть міжнародні закони та конвенції, які визначають зобов'язання держави у сфері доступності та інклюзії. Одним

з основних документів є Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю [14], яка визначає пріоритетними принципами рівності, недискримінації та доступності для всіх осіб, незалежно від їх фізичних можливостей.

Фізична доступність є не мало важливою складовою отримання соціальних послуг. Це включає в себе доступ до громадських будівель, транспортних засобів та інфраструктури. Для забезпечення фізичної доступності необхідно облаштувати пандуси, ліфти, спеціально обладнані туалети, а також адаптувати транспортні засоби. Найбільше це питання стосується осіб з інвалідністю, які мають обмежену мобільність. Без вжиття необхідних заходів вони можуть зіштовхнутися з труднощами у доступі до основних соціальних послуг.

Інформація про соціальні послуги повинна бути розміщена у вільному доступі та у формах зрозумілих для всіх без виключення громадян. До таких форм можна віднести шрифт Брайля, аудіо та відео-версії, електронні ресурси, які можуть бути адаптовані для використання особами з порушеннями зору та слуху, наприклад, через субтитри та жестову мову. Розташовувати важливу інформацію необхідно на відстані, яка є достатньою для її візуального сприйняття.

Основним нормативним актом, що регулює сферу надання соціальних послуг, є Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019р. №2671-VIII [21]. Він визначає права та обов'язки надавачів, отримувачів, а також повноваження органів місцевої та центральної влади у сфері надання соціальних послуг. Закон встановлює основні засади надання соціальних послуг. Соціальна послуга у Законі означена як певна робота, що має три спрямування:

- запобігання складним життєвим обставинам;
- надання всебічної допомоги для подолання складних обставин;
- зменшення негативних наслідків.

З цього випливає, що соціальні послуги напряму поєднані із таким фактом, як складні життєві обставини (далі – СЖО). Згідно із законом «Про

соціальні послуги», це обставини, що «негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які не можна подолати самотійно» [21]. До обставин, що можливо впливають на виникнення СЖО, можна віднести інвалідність, похилий вік, хвороби, що потребують довготривалого лікування, хвороби які не лікуються, втрату або обмеження рухової активності, розлади психіки та поведінки, бездомність, безробіття, малозабезпеченість, насильство за ознакою статі та домашнє насильство, втрату соціальних зв'язків, шкоду, яка завдана бойовими діями, збройними конфліктами, тимчасовою окупацією та деякі інші чинники. Через всі ці обставини впливає інший факт пов'язаний із соціальними послугами – це вразливі категорії населення, які перебувають у складних життєвих обставинах. Порядок організації надання соціальних послуг, затверджений Постановою КМУ від 01 червня 2020 №587 «Про організацію надання соціальних послуг», до таких категорій зараховує зокрема осіб, які:

«брали участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, а також членів сімей загиблих ветеранів війни, Захисників і Захисниць України;

- захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в АТО;

- брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях» [47].

Законодавство класифікує соціальні послуги в залежності від потреб людини чи сім'ї та ситуації, в якій вони опиняються, на такі типи:

1. Головні соціальні послуги, які не надаються на постійній або систематичній основі (до них відносяться інформування, посередництво, консультування, представництво інтересів, надання притулку, тощо);

2. Системні соціальні послуги, для надання постійної або систематичної допомоги (сюди входять послуги догляду, спільного

проживання, соціального супроводу, кризового втручання, підтриманого проживання, соціальної адаптації, соціальної інтеграції та реінтеграції тощо);

3. Цільові комплексні соціальні послуги, які призначені для деяких категорій отримувачів (наприклад, ВІЛ-інфікованим, особам із залежностями, біженцям, особам з психічними розладами, жертвам торгівлі людьми та іншим);

4. Додаткові соціальні послуги, які виражені у формі натуральної допомоги (продукти харчування, взуття, одяг, засоби особистої гігієни та інші предмети першої необхідності, організація харчування, забезпечення паливом тощо) або технічні послуги (транспорт, переклад жестовою мовою тощо).

«Класифікатор соціальних послуг», який затверджений Наказом Мінсоцполітики від 23.06.2020 №429 [60], містить перелік соціальних послуг, їх опис та строки надання, а також перелік категорій отримувачів цих послуг. У даний час Класифікатор містить 45 соціальних послуг. Послуги можуть надавати як разово – зокрема екстренно чи тимчасово протягом певного часу, так і постійно. Періодичність надання послуг залежить від потреб людини.

Закон України «Про соціальні послуги» у статті 177 передбачає, що надання соціальних послуг відбувається згідно із затвердженими Міністерством соціальної політики державними стандартами надання кожної з послуг [21]. Загальні положення щодо встановлення державних стандартів передбачені Законом України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 5 жовтня 2000 року № 2017-III [18]. Державний стандарт соціальних послуг передбачає вимоги щодо забезпечення необхідного рівня доступності соціальних послуг на кожному етапі їх надання, а також визначає зміст, обсяг, норми, умови і порядок надання послуг і критерії їхньої якості. На даний момент існує 29 державних стандартів.

Важливим є отримання соціальних послуг максимально близько до місця свого проживання та в правовому об'ємі, які особа або сім'я потребує.

Згідно із чинним законодавством, реалізацію цього права мають забезпечувати виконавчі органи громади. Це означає, що базові соціальні послуги повинні бути розвинені та доступні у громаді відповідно до актуальних потреб її населення.

Планування соціальних послуг є ключовим елементом ефективної соціальної політики, спрямованої на підтримку вразливих груп населення та забезпечення їхніх базових потреб. Цей процес включає визначення потреб громади, розробку та реалізацію програм соціального захисту, а також моніторинг їхньої ефективності. Мета планування полягає в тому, щоб зробити соціальні послуги доступними, адресними та якісними, забезпечуючи їх відповідність сучасним соціальним викликам.

Згідно із п.4, ст. 11 Закону України «Про соціальні послуги» [21] органи місцевого самоврядування зобов'язані проводити оцінку потреб населення у соціальних послугах, щоб забезпечити організацію надання тих послуг, яких найбільше потребують жителі громади. Ця оцінка проводиться відповідно до «Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах, затвердженого Наказом Міністерства соціальної політики (далі Мінсоцполітики) від 9 квітня 2023 року № 130-Н.» [57]. Для її виконання створюється спеціальна робоча група з питань визначення потреб населення у соціальних послугах. Оцінка має відбуватися відповідно до періодів її планування:

- що три роки – для середньострокового планування;
- щорічно – для короткострокового планування.

Для розробки стратегії соціальних послуг на середньострокову перспективу важливо провести детальне соціальне дослідження. Це дослідження повинно охоплювати збір, узагальнення та аналіз інформації про вразливі групи населення, які мешкають у громаді, зокрема осіб і родин, що опинилися в складних життєвих обставинах і потребують підтримки. Необхідно також оцінити їхні потреби у соціальних послугах. Інноваційні

методи аналізу потреб населення, що включають використання сучасних технологій для моніторингу та прогнозування соціальних викликів дозволять не лише виявляти найбільш вразливі групи, але й передбачати можливі зміни в потребах, що допоможе більш гнучко реагувати на соціальні проблеми. Оцінювання має включати інформацію про стан надання соціальних послуг у громаді, наявних постачальників та їх ресурси, рівень забезпеченості вразливих груп послугами, а також організаційну спроможність громади у забезпеченні цих послуг. Важливо врахувати обізнаність населення щодо доступних послуг, їх змісту та процесу отримання. Згідно з установленими процедурами, дані збираються через інформаційні запити, інтерв'ю, опитування та фокус-групи.

Проведення щорічного короткострокового планування та коригування існуючих програмних документів покладено на місцевий орган соціального захисту населення громади. Така робота проводиться з метою виявлення актуальних потреби населення у соціальних послугах. Для цього використовуються результати моніторингу надання соціальних послуг та збираються додаткові дані.

На основі отриманих результатів визначення потреб та обраних пріоритетів органів місцевого самоврядування (далі ОМС) розробляють місцеві цільові програми розвитку/надання соціальних послуг на визначений період, а також, при необхідності, коригують стратегію розвитку територіальної громади та план дій з її реалізації. Саме цільова програма громади є головним документом, на основі якого планується та реалізується комплекс заходів щодо надання соціальних послуг. Її розробляє робоча група при виконавчому комітеті місцевої ради. Крім того можуть прийматися спеціальні цільові програми для окремих груп населення, наприклад для ветеранів, щодо надання додаткових пільг і соціальних послуг, соціальної та медичної допомоги, яка не передбачена державними програмами.

В ОМС мають плануватися відповідні управлінські рішення щодо організації надання необхідних послуг, передусім базових. Законодавством

обумовлено, що така робота може проводитися шляхом залучення мережі надавачів соціальних послуг державного комунального та не державного сектору. Для не державних установ передбачена можливість придбання у них необхідних послуг шляхом використання механізмів соціального замовлення, партнерства між державою і приватним сектором, конкурсного відбору соціальних проєктів та програм, а також інших способів, визначених чинним законодавством

Планування послуг залежить і від взаємодії між їх надавачами та органами, установами, закладами, фізичними особами-підприємцями, які в межах своєї компетенції надають на території громади допомогу вразливим групам населення та особам і сім'ям, які перебувають у СЖО, та здійснюють їхній захист.

Законодавство передбачає, що «надання соціальних послуг здійснюється шляхом ведення випадку, що включає такі етапи:

- 1) аналіз заяви/звернення про надання соціальних послуг, повідомлення про осіб/сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах або в ситуаціях, що загрожують життю чи здоров'ю особи;
- 2) оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах;
- 3) прийняття рішення про надання соціальних послуг з урахуванням індивідуальних потреб особи/сім'ї;
- 4) розроблення індивідуального плану надання соціальних послуг;
- 5) укладення договору про надання соціальних послуг;
- 6) виконання договору про надання соціальних послуг та індивідуального плану надання соціальних послуг;
- 7) здійснення моніторингу надання соціальних послуг та оцінки їх якості.

Ведення випадку не застосовується у разі надання соціальних послуг одноразово, екстрено (кризово)» [21].

Чинна редакція Закону «Про соціальні послуги» передбачає диференційований підхід до оплати вартості соціальних послуг їх

отримувачами. Цей підхід є нововведенням Закону. Згідно з ним, орган, який приймає рішення про надання або відмову в наданні соціальних послуг, або сам надавач послуг оцінює доходи особи, яка їх отримує, і визначає, яку частину вартості послуг має сплатити отримувач. Особи, чий середньомісячний сукупний дохід перевищує два прожиткові мінімуми, але не перевищує чотири прожиткові мінімуми для відповідної категорії, повинні сплачувати 75% вартості соціальної послуги. Ті, чий середньомісячний дохід перевищує чотири прожиткові мінімуми, сплачують повну вартість соціальних послуг. Соціальні послуги, що перевищують обсяг, визначений державними стандартами, також надаються за повну оплату.

Для осіб, які мають середньомісячний сукупний дохід менше двох прожиткових мінімумів, встановлених для окремих категорій громадян, всі послуги надаються державними та комунальними надавачами незалежно від їхніх доходів і за рахунок бюджетних коштів. До таких осіб законодавство, зокрема відносить: -дітей з інвалідністю, осіб з інвалідністю І групи, осіб, яким завдано шкоди вогнем, стихійним явищем, катастрофою, військовими діями та збройними конфліктами, терористичними актами та окупацією.

Такі соціальні послуги, як консультування, інформування, представництво інтересів, надання притулку, переклад жестовою мовою, а також соціальні послуги, що надаються екстрено (кризово), надаються державними та комунальними надавачами соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів всім, хто їх потребує, незалежно від доходів, які вони отримують.

Законодавство визначає, що органи місцевого самоврядування є відповідальними за процеси діяльності суб'єктів системи надання соціальних послуг на місцевому рівні, проведення моніторингу надання соціальних послуг та оцінки їх якості, що здійснюється згідно з Порядком проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг, який затверджений Постановою КМУ від 01.06.2020р. № 449 «Про затвердження Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг» [45].

Такі дії реалізуються шляхом забезпечення дотримання прав отримувачів соціальних послуг та контролю за цільовим використанням бюджетних коштів, виділених на фінансування цих послуг.

Надавачами соціальних послуг можуть бути установи різної форми підпорядкування, а саме як державні та комунальні підприємства, установи та заклади, так і недержавні підприємства, установи, організації, громадські об'єднання, благодійні, релігійні організації, а також фізичні особи-підприємці та фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності. Соціальні послуги можуть надаватися також в установах, які мають інший профіль діяльності ніж свій основний. Наприклад, комунальні неприбуткові підприємства у сфері охорони здоров'я можуть надавати деякі соціальні послуги, як-от послугу стаціонарного догляду. Важливо, що надавачами соціальних послуг відповідно до законодавства можуть бути лише ті установи, які включені до розділу «Надавачі соціальних послуг Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг» затвердженого Постановою КМУ від 27.01.2021р. №99 «Про Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг» [50]. Для цього вони повинні відповідати критеріям діяльності надавачів соціальних послуг, що передбачені Постановою КМУ від 03.03.2020р. № 185 «Про затвердження критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг» [34].

Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг (далі — Реєстр) є одним з елементів Єдиної інформаційної системи соціальної сфери, пілотне впровадження якої розпочалось наприкінці 2021 року. Створення такої системи передбачено «Стратегією цифрової трансформації соціальної сфери», схваленою Урядом в жовтні 2020 року.[53]. Наповнення розділу надавачів соціальних послуг у Реєстрі розпочалося у лютому 2021 року. Забезпечення ведення Реєстру на місцевому рівні чинне законодавство покладає на органи місцевого самоврядування. Порядок та механізм ведення Реєстру визначено у «Порядку формування, ведення та доступу до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг, затвердженого постановою

Кабінету Міністрів України від 27 січня 2021 року № 99 «Про Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг» [50].

Якщо говорити про користувачів, для яких призначений Реєстр, то ними є центральні органи виконавчої влади, Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю, органи місцевого самоврядування, обласні, районні та міські адміністрації виконавчі органи сільських, селищних, міських рад та їх посадові особи, яких називають реєстраторами або уповноваженими особами, а також установи, що надають соціальні послуги.

У визначенні «Порядку формування, ведення та доступу до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг затвердженого Постановою КМУ від 27.01.21 №99 «Про Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг» суб'єктами реєстрації є:

«обласні, Київська міська, районні, районні у м. Києві держадміністрації, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, які відповідно до цього Порядку забезпечують ведення Реєстру» [50].

Для внесення інформації до Реєстру юридичні та фізичні особи-підприємці, які надають соціальні послуги, обов'язково мають подати пакет документів:

- заяву;
- інформацію про перелік зміст, обсяг, умови і порядок соціальних послуг, які має право надавати установа;
- відомості про проведення моніторингу за додержанням надавачем зобов'язань, згідно законодавства.

Юридичні та фізичні особи-підприємці крім цього за бажанням подають:

- штатний розпис і документи, що підтверджують роботу найманих працівників;
- копії документів про кваліфікований рівень освіти працівників задіяних в процесі надання соціальних послуг;
- копії посадових інструкцій працівників;

- копії медичних документів працівників;
- довідку про відсутність заборгованості із сплати податкових зобов'язань;
- копію правовстановлюючих документів на приміщення або на право користування приміщеннями, де будуть надаватися соціальні послуги;
- заключення спеціаліста з питань технічного обстеження будівель.

Усі документи проходять перевірку, яка покладена на реєстратора.

Для забезпечення круглодобового перебування або проживання, а також нічного та денного перебування в закладах надавачів соціальних послуг, зокрема з харчуванням (доглядом, підтриманим проживанням, притулком тощо) для соціальних послуг, що надаються екстрено (кризово), та допоміжного характеру, передбачені додаткові вимоги а саме:

- необхідна наявність документу про санітарно-епідеміологічну експертизу відповідності приміщень нормам санітарного контролю;
- інформація щодо пожежної безпеки матеріально-технічної бази надавача;
- звіт про проведену роботу з надання соціальних послуг та підсумки аналізу якості соціальних послуг – це стосується надавачів, які працюють понад три роки;
- документи, що підтверджують право на організацію харчування;
- реєстраційні відомості на транспортні засоби або документи що підтверджують спроможність надання транспортних послуг надавачем;
- документ, що підтверджує співпрацю із медичним закладом або відповідні дозвільні документи на проведення роботи з медичної практики – ця вимога передбачена для виконавців соціальних послуг з догляду за людьми, які мають проблеми з руховою спроможністю, запам'ятовуванням, захворювання, які потребують довгого лікування та спостереження вузькопрофільних спеціалістів, невиліковні захворювання, розлади психіки та поведінки).

Для коректного внесення інформації про надавачів соціальних послуг можна скористатися консультаціями у Міністерстві соціальної політики та державному підприємстві «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України», який є розробником Реєстру надавачів соціальних послуг.

Щоб отримати соціальні послуги необхідно звернутися із заявою до органів соціального захисту населення місцевої громади або центру надання адміністративних послуг який розташований в адміністративному центрі району, області. Форма подання заяви про надання соціальних послуг є письмовою або електронною та затверджується Мінсоцполітики. Тобто форма подання заяви передбачена на законодавчому рівні. Крім того встановлено право вільного вибору шляхів її подання. Нормативними документами передбачений і необхідний перелік документів, які долучаються до заяви, форми деяких із них є законодавчо закріплені.

Отже під час подання заяви необхідно пред'явити:

- документ, що посвідчує особу;
- документ, що засвідчує реєстраційний номер облікової картки платника податків або відповідні реєстрові дані;
- копію довідки до акту огляду медико-соціальною експертною комісією, копію лікарського висновку на дитину з інвалідністю віком до 18 років, пенсійне посвідчення, посвідчення, що засвідчує призначення соціальної допомоги або відповідну довідку;
- копію довідки, виданої відповідною комісією медичного закладу, про наявність хворіб у неповнолітніх дітей на тяжке перинатальне ураження нервової системи, рідкісне орфанне захворювання, онкологічне, онкогематологічне захворювання, тяжку вроджену ваду розвитку, дитячий церебральний параліч, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гостре або хронічне захворювання нирок IV ступеня, тяжкий психічний розлад, про те, що дитина отримала тяжку травму, потребує паліативної допомоги (за наявності), потребує трансплантації органу;

- відповідний документ про створення будинку сімейного виховання для дітей в сім'ї, яка прийняла дітей, про прилаштування дитини в сім'ю наставника-опікуна;

- рішення суду про визначення факту ступеня дієздатності або недієздатності (за необхідності);

- копію документу що підтверджує встановлення піклувальника або опікуна (за необхідності), а також документи що посвідчують його особу;

- документ, що підтверджує повноваження представника органу опіки та піклування;

- акт, який оцінює потреби сім'ї або особи. Такий документ складається соціальним менеджером, фахівцем соціальної роботи або соціальним працівником;

- відомості про доходи та майновий стан. Для подання таких даних необхідні довідки що підтверджують доходи кожного члена сім'ї. Такий документ не потрібен, коли послуги надаються безкоштовно;

- довідки, що підтверджують внутрішню переміщеність осіб;

- копію свідоцтва про народження дитини віком до 18 років (за потреби).

Документи пред'являються в оригінальному вигляді, а їхні копії засвідчуються посадовими особами уповноваженого органу або центру надання адміністративних послуг, які здійснювали прийом заяв. Законодавчо передбачена можливість подання заяви та документів в електронній формі через «Портал Дія», а також з використанням його мобільного додатка.

Для розгляду питання про надання послуг може подається повідомлення уповноважених органів або оціночний акт потреб від соціального менеджера чи фахівця із соціальної роботи. Також можуть бути враховані звернення від інших громадян, як результат візуального реагування на складні умови інших осіб, пропозиції комісії з питань правового захисту дитини, а також інформація про ситуативні обставини сім'ї, яка перебуває в складних життєвих умовах.

Для надання послуг в умовах стаціонару та догляду за особами, які мають захворювання, що обмежують життя або загрожують життю (паліативний догляд), надання послуг підтримки в звичайному житті для дорослих з особливими потребами (підтримане проживання), надання послуг підтримки (підтриманого проживання) в інтернатному закладі, крім зазначених вище документів, необхідно подати в паперовій або електронній формі наступні документи/копії:

- копію особистого плану реабілітації для осіб, які мають інвалідність;
- копію посвідчень, що підтверджують призначення пенсії або соціальної допомоги;
- три світлини відповідного розміру.

Орган соціального захисту населення місцевої громади вивчає отримані документи та впродовж десяти робочих днів з моменту отримання повної інформації про оцінку потреб сім'ї або особи в соціальних послугах приймає рішення про надання або відмову в наданні соціальних послуг за рахунок державних коштів. За результатами розгляду документів приймається відповідне рішення.

Згідно пункту 37 «Порядку організації надання соціальних послуг затвердженого Постановою КМУ від 01.06.2020р. №587 «Про організацію надання соціальних послуг» «про прийняте рішення особа, її законний представник, уповноважена особа органу опіки та піклування інформується уповноваженим органом не пізніше ніж через три робочих дні з дати його прийняття шляхом надання (надсилання) повідомлення про надання/відмову в наданні соціальних послуг у паперовій або електронній формі. У повідомленні про надання/відмову в наданні соціальних послуг обов'язково зазначаються підстави відмови» [47].

Правовою підставою надання соціальних послуг є договір, що укладається між надавачем та отримувачем соціальних послуг чи його законним представником в письмовій формі. Положення договору включають перелік і назву послуг, підстави їх надання та вартість, обов'язки, права та

відповідальність учасників, час дії договору та інші обставини, які учасники визнають важливими. Індивідуальний план надання соціальних послуг є невід'ємною частиною договору про надання соціальних послуг. Заходи, які не передбачені у державному стандарті соціальних послуг обов'язково зазначаються в договорі, а також відомості про необхідні ресурси, періодичність і строки здійснення заходів, відповідальні виконавці. Надання послуг екстрено і одноразово не потребує укладення договору. За результатами оцінки потреб родини або особи у соціальних послугах відбувається продовження строку дії договору про надання соціальних послуг.

Після завершення надання соціальних послуг за особистим планом завершується надання соціальних послуг. Підставами для завершення або припинення роботи за таким планом є:

- виконання плану;
- відмови отримувача від послуги;
- переорієнтування отримувача до інших соціальних установ;
- приниження честі і гідності персоналу отримувачем;
- зміна місця проживання отримувача;
- порушення правил поведінки в закладах (конфлікти, бійки тощо);
- виявлення медичних застережень в ході надання соціальних послуг;
- регулярне перебування у стані алкогольного, наркотичного сп'яніння;
- закінчення терміну дії договору;
- смерть отримувача.

В особовій справі отримувача робиться відповідний запис про завершення роботи за індивідуальним планом надання соціальних послуг. Але може бути прийняте рішення щодо відмови у наданні соціальних послуг. Умовами прийняття такого рішення є:

1. Відсутність надання послуг, які мають надаватися за особистим планом.

2. Виявлення відсутності потреби у послугах, що здійснюється шляхом оціночного аналізу потреб родин і людей;

3. Аналіз стану здоров'я, що унеможлиблює надання послуг. Є затверджений спеціальний перелік недуг, які не дозволяють особі фізично отримувати послуги. За результатами відповідних обстежень видається висновок, що підтверджує наявність захворювань, які мають протипокази до надання того чи іншого виду послуг. Позитивне рішення про надання соціальних послуг може бути прийняте після усунення таких протипоказань.

У разі наявної загрози життю чи здоров'ю особі, домашнього насильства, насильства за ознакою статі або жорстокого поводження з дітьми, не може бути відмовлено у наданні соціальних послуг.

У п. 47 вище зазначеного Порядку зазначені підстави припинення надання соціальних послуг до яких відносяться:

«1. За результатами оцінювання потреб особи/сім'ї відсутня потреба у соціальних послугах;

2. Закінчення строку дії договору про надання соціальних послуг, крім випадків, передбачених частиною шостою статті 22 Закону України «Про соціальні послуги»;

3. Зміна місця проживання/перебування отримувача соціальних послуг, що унеможлиблює надання соціальних послуг;

4. Невиконання без поважних причин отримувачем соціальних послуг, вимог, визначених договором про надання соціальних послуг;

5. Виявлення/встановлення недостовірності поданих отримувачем соціальних послуг інформації/документів при зверненні за їх наданням, що унеможлиблює подальше надання таких соціальних послуг;

6. Смерть отримувача соціальних послуг;

7. Дострокове розірвання договору про надання соціальних послуг за ініціативи отримувача соціальних послуг;

8. Ліквідація (припинення діяльності) надавача соціальних послуг або припинення надання ним відповідних соціальних послуг» [47].

Законодавством передбачено тимчасове припинення надання соціальних послуг за станом здоров'я отримувача таких послуг. У цьому випадку надання припиняється на не визначений термін. Коли усуваються всі обставини, за яких виконання особового плану було не можливим, надання послуг відновлюється. Варто зазначити, що договір при цьому не розривається, а тільки призупиняється його виконання.

Існують умови за яких послуги ні в якому разі не можуть бути припинені. До них відносять:

- загрозу життю чи здоров'ю;
- насильство за статтю або вдома;
- не гуманне виховання дітей.

Документом, який підтверджує відмову у наданні соціальних послуг або їх припинення є рішення. В ньому зазначаються всі причини, за яких соціальні послуги перестали надаватися або таке надання припинено. Рішення в необхідному порядку доводиться до відома заявника соціальних послуг або його уповноваженого представника.

Для громадян передбачено також право самостійної відмови від соціальних послуг. Оформлення такого волевиявлення відбувається у вигляді письмової заяви. Особи або сім'ї, що опинилися в складних життєвих обставинах або відносяться до вразливих категорій населення, а також отримувачі соціальних послуг (або їх законні представники), мають право відмовитися від отримання соціальних послуг, за винятком випадків, передбачених законодавством.

Як ми бачимо для надання соціальних послуг встановлений ряд вимог, які є обов'язковими для виконання, як їх отримувачами так і надавачами. Не виконання цих зобов'язань веде до повного або часткового припинення надання соціальних послуг. Всі умови встановлені законодавством і тільки дотримання цих норм забезпечить якісне і кількісне отримання висококваліфікованих соціальних послуг громадянам, які не з своєї волі опиняються у складних життєвих обставинах до яких в останні роки

додалися бойові дії та пов'язана з ними інвалідизація. Соціальні послуги надаються в залежності від тих життєвих обставин в яких опиняється родина або людина. Спеціальних послуг які надаються тільки для осіб з інвалідністю внаслідок військових дій немає. Але є послуги з психологічної допомоги та соціальної адаптації для ветеранів війни, надання яких ми розглянемо детальніше у питанні 2.2 Розділу 2.

РОЗДІЛ 2.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ОСОБАМ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

2.1 Зміст та мета адміністративних послуг соціального характеру для осіб з інвалідністю внаслідок військових дій

Державна політика захисту ветеранів війни та членів їх сімей – це цілеспрямована, системна діяльність органів державної влади щодо забезпечення соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, Захисників та Захисниць України шляхом надання їм соціальних послуг пільг, гарантій та соціального захисту відповідно до законодавства. Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» у статті 1 закріплено, що «державна політика у сфері соціального захисту формується та реалізується на принципах соціальної справедливості під час встановлення обсягу пільг та гарантій, комплексності під час формування та реалізації заходів адаптації ветеранів війни до мирного життя, належного фінансового забезпечення передбачених законом пільг та гарантій зазначеній категорії громадян, відкритості та рівного доступу до інформації про державні пільги та гарантії, механізми їх реалізації, доступу до реалізації права на отримання всіх пільг та гарантій, прозорості та підзвітності діяльності органів державної влади, їх посадових осіб у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей» [22].

В даний час триває робота над реформуванням системи переходу від військової кар'єри ветеранів до цивільного життя. Багато уваги приділяється роботі над основними складовими, технічними і правовими блоками ветеранської політики. Міністерства та відомства працюють над вдосконаленням законодавчої бази для внесення відповідних змін до нормативних документів.

Поступово послуги для ветеранів проходять інтеграцію до центрів надання адміністративних послуг а їх надання до спеціалізованих органів – управлінь та відділів з питань ветеранської політики. Також відбуваються процеси для того, щоб ветеран міг звернутися за наданням всіх послуг та отриманням результатів послуг в одному місці. На даний час запроваджується інститут помічника ветерана (демобілізованих осіб) та членів сімей загиблих захисників чи захисниць України, що має на меті полегшити шлях таких осіб в процесі оформлення та отримання послуг.

Основними напрямками ветеранської політики декларуються:

- відновлення фізичного та психічного здоров'я шляхом створення Центрів реабілітації для ветеранів та військовослужбовців
- залучення ветеранів до економічної активності шляхом працевлаштування та відкриття власного бізнесу;
- доступність і цифровізація послуг, впровадження нових послуг з урахуванням можливостей цифровізації, спрощення процесів звернення та оформлення послуг.

Особливе місце в цьому питанні відведено особам з інвалідністю внаслідок військових дій. Державна соціальна політика спрямована на те щоб особи з інвалідністю всебічно відчували підтримку та увагу з боку держави, суспільства та органів державної влади та місцевого самоврядування.

Д. Кіблик у своїй зазначає, що «основні принципи формування політики щодо осіб з інвалідністю полягають у такому:

- держава відповідає за усунення умов, що призводять до інвалідності, і вирішення питань, пов'язаних із наслідками інвалідності;
- держава забезпечує особам з інвалідністю змогу досягти однакового зі своїми співгромадянами рівня життя, в тому числі у сфері доходів, освіти, зайнятості, охорони здоров'я, участі в суспільному житті;
- особи з інвалідністю мають право жити в соціумі, суспільство засуджує їхню ізоляцію. Для цього суспільство прагне сформувати умови незалежного життя осіб з інвалідністю (самозабезпечення, самодостатність у

повсякденному житті, безбар'єрне середовище). За ними визнаються права і обов'язки громадян цього суспільства. У компетенції держави знаходяться способи визнання, забезпечення і реалізації прав і обов'язків осіб з інвалідністю як членів суспільства;

– держава прагне до рівнодоступності заходів соціальної політики щодо осіб з інвалідністю на всій території країни, незалежно від того, де проживає особа з інвалідністю (в сільській чи міській місцевості, столиці або провінції);

– у процесі реалізації політики щодо осіб з інвалідністю мають враховуватися особливості особи з інвалідністю або груп осіб з інвалідністю: всі особи з інвалідністю з огляду на специфіку свого захворювання знаходяться в різних стартових умовах, і для забезпечення прав і обов'язків громадян країни щодо кожної групи осіб з інвалідністю проводиться відповідний комплекс заходів» [8].

У «Методичних рекомендації щодо найбільш ефективних методів вирішення основних проблем ветеранів, які виникають в юридичній сфері» зазначено, що «українське законодавство передбачає ряд пільг для ветеранів (учасників бойових дій), і центральне місце серед нормативних актів, котрі регулюють відносини в цій сфері є Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Інші нормативно-правові акти, котрими регулюється дане питання є Закон України «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та інші нормативно-правові акти» [6].

Усі послуги для осіб з інвалідністю внаслідок військових дій віднесені до категорії адміністративних. Розглянемо детальніше поняття цього терміну та його зміст. Адміністративні послуги є важливою складовою взаємодії між державою та громадянами, які мають інвалідність. Вони охоплюють широкий спектр діяльності, що спрямована на задоволення їхніх потреб та забезпечення прав на отримання соціальних гарантій.

Законодавство дає визначення терміну адміністративних послуг у п.1 ст.1 Закону України «Про адміністративні послуги»: «адміністративна послуга – результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або здійснення обов'язків такої особи відповідно до закону» [59]. Також закон розрізняє суб'єктів звернення та суб'єктів надання адміністративних послуг. Перша група у його визначенні це «фізична особа, юридична особа, яка звертається за отриманням адміністративних послуг» [59], а інші – «орган виконавчої влади, інший державний орган, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, державний реєстратор, суб'єкт державної реєстрації, уповноважені відповідно до закону надавати адміністративні послуги» [59].

Адміністративні послуги соціального характеру можуть бути різноманітними. Вони включають, зокрема, оформлення документів, посвідчень, довідок, направлень до медичних установ, прийом і передачу документів до інших установ. Кожен з цих видів послуг має свої специфічні процеси, але всі вони мають одну мету – забезпечення соціальними гарантіями ветеранів війни, особливо тих, що мають обмежену мобільність. Для таких осіб важливим є ще і доступність адміністративних послуг. В теперішній час сучасний підхід цифровізації сприяє та полегшує отримання адміністративних послуг через електронні сервіси. Це означає, що скористатися послугами можна не виходячи за межі дому. Для цього потрібний доступ до мережі інтернету та зручний гаджет. Наприклад законодавством у «Порядку забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані такі засоби» затвердженого Постановою КМУ від 05.04.2012р. №321 «Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими

засобами реабілітації) осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані такі засоби, їх переліку» [39] передбачена можливість оформлення адміністративної послуги щодо забезпечення засобами реабілітації через електронний кабінет особи з інвалідністю у «Централізованому банку даних з проблем інвалідності» [39]. Такий шлях надання послуги значно економить час та є дієвим механізмом її доступності для маломобільного населення.

Надання послуг має бути якісним та ефективним. Адже рівень послуги впливає на відношення населення до органів влади та місцевого самоврядування. Для цього мають вчасно розроблятися адміністративні та технологічні картки послуг між учасниками їх надання. Фахівці що займаються прийомом документів мають мати відповідну підготовку та вдосконалювати свої навички та знання шляхом підвищення кваліфікації та самоосвіти.

Інформативність при наданні послуг є одним із основних елементів забезпечення доступу до системи їх надання. Її втілення полягає в тому, що поширення відомостей щодо основних критеріїв надання адміністративних послуг має бути доступною для всіх категорій громадян. Відкритість та інформаційна доступність має забезпечуватися шляхом консультування та розміщення відомостей в місцях, які є доступними для маломобільного населення. Наприклад, на офіційних веб-сайтах міністерств та відомств розміщена корисна інформація, яка доступна для сприйняття особами з інвалідністю по зору. Відповідно до закону інформаційна діяльність щодо адміністративних послуг проводиться у місцях прийому «суб'єктів звернення за послугами» [59].

Сучасна система адміністративних послуг для осіб з інвалідністю внаслідок військових дій передбачає надання послуг щодо оформлення статусу таких осіб, подання документів на санаторно-курортне лікування, забезпечення автомобілями, надання пільг на житлово-комунальні-послуги та

тверде паливо, компенсаційні виплати, забезпечення надання реабілітаційних послуг та засобів реабілітації. Для забезпечення виконання таких повноважень важливим є знання законодавчих положень, що дають підстави для звернення за такими послугами і передбачають перелік документів, які необхідні для їх оформлення. Часто це потребує знання спеціального законодавства у сфері житла, транспорту, медицини та ін. Такі послуги були і є затребуваними серед ветеранів війни. Вони допомагають у побутовому житті покращувати функціональні, фізичні та фінансові можливості осіб з інвалідністю. А здійснення прийому документів і отримання результату в одній установі спрощує процедуру отримання та доступності послуг для ветеранів. Хоча є ще такі послуги, результат яких необхідно отримувати у безпосередніх виконавців. Наприклад заключення тристороннього договору на санаторно-курортне лікування вимагає особистої присутності отримувача послуги для проставлення підпису у ньому. Це означає для того щоб оформити документи для отримання послуги необхідно звернутися до місцевого ЦНАПу, а отримувати саму послугу необхідно у виконавців.

Метою адміністративних послуг для осіб з інвалідністю внаслідок військових дій є покращення рівня фізичного здоров'я шляхом надання санаторно-курортного лікування та реабілітаційних послуг. Житлові послуги вирішують проблеми ветеранів у сфері житла. Забезпечення засобами реабілітації покращує функціональні можливості переміщення осіб з інвалідністю підвищуючи їхню мобільність. Пільги на житлово-комунальні послуги компенсують витрати ветеранів на комірне. Виконання даних послуг у комплексі реалізовує напрями державної політики щодо соціальної підтримки ветеранів та їх реабілітації.

Переважає більшість таких послуг надається за місцем реєстрації/перебування громадян шляхом звернення до місцевих Центрів надання адміністративних послуг, виконавчих органів громад та відділів з питань соціального захисту населення районних та міських адміністрацій. Така послуга як видача посвідчення особи з інвалідністю внаслідок війни

стала доступною для оформлення через місцеві ЦНАПи з 01.05.2024 р. після внесення змін до Розпорядження КМУ від 16.05.2014 р. №523-р «Деякі питання надання адміністративних послуг через центри надання адміністративних послуг» [52]. До того часу такі документи мали право приймати тільки обласні та районні ЦНАПи. Водночас змінами передбачена можливість електронного подання документів через Єдиний державний реєстр ветеранів війни та Єдиний державний портал електронних послуг. Це значно полегшить та пришвидшить роботу працівників та й самих заявників. Хоча в даний час такі процеси ще не запуснені, але вже є законодавчо прописані та врегульовані. Варто зазначити, що нововведенням щодо звернення за послугою є те, що для цього необхідно подати тільки заяву, а всі інші документи суб'єкт виконання послуги витребує у порядку міжвідомчої взаємодії. Такі зміни в законодавстві спрощують порядок звернення за послугами, але ускладнюють роботу виконавців послуг. Оскільки відсутній сам порядок звернення за витребуванням такої інформації та перелік міжвідомчих органів. Але це питання вирішується шляхом тісної співпраці з органами, які координують роботу та їх структурних підрозділів. Шляхом подачі пропозицій та доповнень до існуючих порядків надання послуг, відбувається їх опрацювання та вносяться відповідні зміни в законодавство. При цьому враховуються всі зауваження, що виникають в процесі надання послуг.

Але є такі послуги для яких залишився старий порядок звернення за їх наданням. Це означає, що суб'єктом прийому і виконання послуги є одна і та сама установа. До них відносять - послуги з професійної адаптації, санаторно-курортного лікування, виплат компенсації за нього та реабілітаційні заходи для осіб з інвалідністю. Тобто звернення і виконання послуги відбувається в одній установі – відділах з питань соціального захисту населення районних та міських державних адміністрацій. Тобто хоча послуги і віднесені до категорії адміністративних однак звернення за ними не

відбувається відповідно до категорії таких послуг бо це не передбачено чинним законодавством.

Варто зазначити, що всі адміністративні послуги мають термін виконання. У законодавстві є зазначений строк впродовж якого послуга має бути виконана. Це стосується і послуг соціального характеру. Тобто у всіх учасників виконання послуг є певний час для здійснення опрацювання звернення. Він коливається від одного дня до одного місяця, якщо інше не передбачено правовими нормами. У випадку коли строк виконання послуг не зазначений, то Закон України «Про адміністративні послуги» встановлює єдиний термін для всіх послуг який «не може перевищувати 30 календарних днів з дня подання суб'єктом звернення заяви та документів, необхідних для отримання послуги» [59].

Отже можна зазначити, що адміністративні послуги соціального характеру спрямовані на забезпечення потреб осіб з інвалідністю внаслідок бойових дій та мають надаватися в повному обсязі та у відповідні терміни згідно вимог нормативно-правових актів. Детальніше щодо переліку адміністративних послуг для ветеранів та їх зміст ми розглянемо у питанні 3.1 Розділу 3.

2.2. Порядок взаємодії суб'єктів соціальної роботи у процесі надання соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок воєнних дій

Тривалі бойові дії залишають свій важкий слід у житті людей, які беруть участь у війни через стресові ситуації, страх, важкі емоційні та фізичні навантаження, що виснажують організм. Нерідко такі впливи призводять до інвалідизації, пов'язаної з виконанням бойових завдань. Поряд з військовослужбовцями у цьому процесі задіяні інші працівники, які борються з воєнними наслідками. Вони також зазнають негативних відчуттів та стресових ситуацій. Всі ці події торкаються їхнього оточення, зокрема сім'ї та родини, які переносять тривожні емоції сьогодення. Тому актуальною

в цей час є кваліфікована допомога та підтримка для подолання негативних станів пов'язаних з війною. І такі заходи закріплені на законодавчому рівні шляхом надання безоплатної психологічної допомоги для ветеранів та їхніх родин до категорій яких відносять:

- осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною та членів сімей таких осіб, зокрема дружину та чоловіка;
- ветеранів війни (осіб з інвалідністю внаслідок війни), які звільнені з військової служби або звільняються;
- постраждалих учасників Революції Гідності;
- членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни та Захисників і Захисниць України.

Основна мета надання психологічної допомоги полягає у запобіганні інвалідизації; захисті та реабілітації психічного стану; розв'язанні скрутних суспільних та побутових умов; попередженні та запобіганні розвитку емоційних і манерних розладів; зменшенні регулярності та складності результатів небезпечних подій, які впливають на психічне здоров'я.

Згідно із п.5 «Порядку та умов надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб затвердженого Постановою КМУ від 29.11.2022 р. №1338 «Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб» «психологічна допомога передбачає надання таких видів послуг із психологічної допомоги:

- 1) групова робота – проведення психологічних тренінгів, занять із психологічної просвіти та інформування, надання психологічної допомоги у групах підтримки із застосуванням стандартизованих процедур, спрямованих на саморозкриття учасників таких груп, актуалізацію наявного досвіду і пошук шляхів розв'язання власних психологічних проблем, формування навичок самопізнання та саморозвитку, опанування нових комунікативних і поведінкових стратегій;

2) перша психологічна допомога – сукупність заходів з психологічної підтримки та практичної допомоги особам відразу після настання травматичних подій з метою зменшення симптомів стресу, сприяння коротко- та довгостроковим стратегіям функціонування і подолання особами стресової ситуації;

3) психологічна діагностика – проведення оцінки актуального психологічного стану та індивідуально-психологічних особливостей отримувача послуг, здійснення контролю за його психічним станом, визначення потреби та оптимальних методів психологічної допомоги;

4) психологічна просвіта та інформування (психоедукація) – проведення інформаційно-просвітницької роботи фахівцями з метою профілактики та запобігання розвитку психічних та поведінкових розладів, формування загального розуміння про власне психічне здоров'я та навичок турботи про нього;

5) психологічне консультування – цілісне, свідоме та планомірне застосування науково-обґрунтованих методів психологічної допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, пережили надзвичайні події, мають емоційні, поведінкові проблеми, що не відповідають діагностичним критеріям психічних розладів, а також можуть бути супутніми під час виникнення психічних розладів;

6) психотерапія – цілісне, свідоме та планомірне застосування науково-обґрунтованих методів психотерапії з метою профілактики та/або подолання психічних та поведінкових розладів, розв'язання особистісних та міжособистісних проблем, відновлення або компенсації психічних функцій та покращення якості життя отримувача послуг» [24].

Для виконання таких завдань розроблені заходи, які виконуються у три етапи. На першому етапі забезпечується підтримка та надання соціальних послуг. Така робота проводиться в медичних закладах охорони здоров'я, що відносяться до первинної ланки. Її виконують соціальні працівники,

спеціалісти з соціальної роботи, громадські об'єднання, які пройшли належне навчання.

На другому етапі надається психологічна допомога кваліфікованими працівниками, що включені до відповідного реєстру виконавців послуг. Отримувачами в такому випадку є особи з психологічним травмуванням в гострих, атипових та критичних ситуаціях. Цей рівень передбачає проведення заходів спрямованих на реінтеграцію осіб в умовах амбулаторного перебування, виїзного обслуговування або за виявленим бажанням заявника в онлайн-форматі. У даному випадку потребу в допомозі визначає Міністерство у справах ветеранів.

Третій етап включає систему лікарсько-психологічних заходів. Вони передбачають участь мультидисциплінарних команд, до яких входять не менше чотирьох спеціалістів (3 психотерапевти або психологи та 1 лікар-психіатр). Така реабілітація передбачена для осіб, які мають фізичні розлади, важкі невиліковні або хронічні захворювання, сильні больові синдроми, схильності до самогубства, ворожу поведінку, онкозахворювання, інші соціально небезпечні хвороби. Потребу в допомозі тут також визначає Міністерство у справах ветеранів. Щоб її отримати необхідне спрямування від лікаря з первинної медичної допомоги або лікуючого лікаря. Також таке скерування може бути надане надавачем другого рівня.

Визначена варіативність вибору форми надання допомоги, що включає родинну, гурткову та віддалену. Це залежить від типу послуги, цілі, призначення, етапу та процесу надання психологічної допомоги.

Звернення за допомогою першого етапу може подаватися до надавача послуг, структурного підрозділу з питань ветеранської політики та органів соціального захисту населення районних та міських адміністрацій, виконавчих органів місцевих рад та центрів надання адміністративних послуг. Для надання послуг другого та третього етапу слід звернутися до виконавця послуг та Міністерства у справах ветеранів. Слід зауважити, що форма звернення до міністерства є електронною через Єдиний державний

реєстр ветеранів війни та Єдиний державний вебпортал електронних послуг. Законодавством передбачено і право на звернення для законних представники осіб, які потребують послуг, а також вчинення дій та правових актів пов'язаних з отриманням психологічної допомоги.

Коли заява подається вперше до виконавця послуг (окрім звернення за допомогою першого етапу) необхідне письмове звернення довільної форми або скерування надавача послуг та наступні документи:

- 1) що посвідчують особу;
- 2) реєстраційний номер облікової картки платника податків;
- 3) пільгове посвідчення;
- 4) що підтверджують родинні та шлюбні зв'язки;
- 5) свідоцтво про смерть пільговика.

Для інформування та зручності отримання даних про установи, що надають психологічну допомогу на офіційному веб-сайті Міністерства у справах ветеранів зазначена інформація про надавачів послуг другого та третього етапів. Надавачі мають вживати міри щодо поширення інформації серед отримувачів про перелік послуг, процес та вимоги до їх надання. Повідомлення для отримувачів послуг розміщуються на інформаційних стендах в установах надавачів послуг, офіційних веб-сайтах та в місцях доступних для всіх осіб. В цьому випадку забезпечення доступності до інформації має бути пріоритетною для всіх учасників починаючи від організацій, які приймають документи та установ де вони розташовані і завершуючи надавачами допомоги.

Заходи з психологічної допомоги відшкодовуються за рахунок коштів державного бюджету їх надавачам, обов'язковою умовою для них є включення до відповідного реєстру. Пошуком таких спеціалістів займаються самі ветерани війни та їх сім'ї.

У процесі дослідження даного питання встановлено, що для надання першого етапу послуг звернення поступають до ЦНАПів, органів соціального захисту та виконавчих органів рад. Однак не передбачено, яким чином мають

подаватися звернення за такою допомогою та відсутній перелік документів, які мають бути долучені до них. Незрозумілим є також порядок передачі таких документів органами соціального захисту населення до надавачів психологічної допомоги, що унеможлиблює виконання таких зобов'язань в системі соціального захисту.

Війна має глибокий вплив на всі сфери життя суспільства. Вона не лише руйнує господарську базу та економічний устрій країни, а й завдає значних психологічних і соціальних травм як військовим, так і цивільним особам. Вона порушує соціальну єдність цих двох груп населення, що є необхідною складовою для стабільного розвитку держави після конфлікту. Якщо говорити про перших то вони часто не розуміють, як поводити себе після повернення з бойових дій, а інша частина не може знайти шляхи порозуміння з ними в взаємодіюванні. Але цьому є пояснення адже військовослужбовці тривалий час перебувають під впливом військового устрою, що кардинально відрізняється від цивільно-побутового життя. Тому заходи соціальної адаптації в умовах постконфліктного відновлення є надзвичайно важливими, оскільки успішна інтеграція обох груп у суспільство є ключовою умовою стабільності та розвитку країни. Таким чином державна підтримка має бути спрямована на активну соціальну адаптацію військових шляхом всебічної підтримки в переході від військового до мирного життя.

Цікавим є розгляд адаптації з наукової точки зору, наприклад, К. Андросович описує соціальну адаптацію як «процес активного пристосування особистості до умов соціального середовища, за результатами якого відбувається прийняття цілей, норм групи, соціальних ролей» [1]. На законодавчому рівні у законі «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (п.5 статті 8) передбачено право на соціальну адаптацію військовослужбовців, які звільняються, а також військовослужбовців строкової військової служби, які до призову на строкову військову службу не працювали. У разі необхідності соціальну

адаптацію проходять також члени сімей військовослужбовців за їх зверненням. Адаптація зазначеної категорії осіб провадиться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин, соціального захисту населення, за рахунок коштів державного бюджету [20].

Право на соціальну адаптацію також мають особи, які звільняються або звільнені з військової служби з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, члени сімей таких осіб, члени сімей загиблих (померлих) ветеранів, члени сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, визначені у статті 10 та 10¹ Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [22]. Організація соціальної та професійної адаптації зазначеної категорії осіб провадиться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту вище перелічених осіб. Порядок та умови забезпечення соціальної адаптації визначаються Кабінетом Міністрів України. Фінансування таких заходів передбачено за кошти державного бюджету, але поряд із цим не заборонено використання другорядних джерел надходження коштів.

Соціальна адаптація – це базова соціальна послуга передбачена Законом України «Про соціальні послуги», яка відповідно до стандарту надання послуги, включає в себе:

«-моніторинг життєвих обставин та визначення головних технік усунення складнощів та скерування до вузькопрофільних спеціалістів для їх усунення;

-підтримку в укріпленні або поновленні сімейних і громадських зв'язків, у тому числі шляхом родинного інформування;

-надання психологічної підтримки, проведення врегулювання психологічного стану та повсякденної поведінки;

-посередництво щодо питань психіатричної допомоги;

-інформування з питань соціального захисту;

- забезпечення заходів для встановлення та удосконалення громадських і комунікативних напрямів;

- проведення групових сімейних психологічних тренінгів з питань для зміцнення персональних та сімейних цінностей, підтримки власних ресурсів в поточних умовах та підтримки один одного» [21].

Умовами забезпечення соціальної адаптації є:

- відповідність Класифікатору послуг;
- дотримання всіх умов стандарту надання послуг;
- відповідність встановленим чинним законодавством вимогам.

Організація забезпечення надання соціальної адаптації проводиться відповідно до Порядку організації надання соціальних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020р. № 587 «Про організацію надання соціальних послуг» [47].

Звернення про надання адаптації подається до органів соціального захисту населення районних адміністрацій, виконавчих органів територіальних громад та центрів надання адміністративних послуг за задекларованою або зареєстрованою адресою проживання. Під час дії військового стану в Україні можливість подати таку заявку передбачена без дотримання таких вимог. В електронній формі її можна подати через Єдиний державний вебпортал електронних послуг, електронну систему чи іншу інтегровану з ними інформаційну систему.

Порядок надання послуги викладено в «Державному стандарті соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей» затвердженому наказом Міністерства соціальної політики України від 11 квітня 2024 року № 175-Н «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей та внесення зміни до Класифікатора соціальних послуг.»[54].

Соціальна послуга надається на підставі рішення структурного підрозділу з питань соціального захисту населення громади, яке приймається за результатом розгляду всіх необхідних документів та визначення оцінкової

потреби. Вона передбачає два етапи її реалізації - соціальне відновлення (перший етап) та особиста адаптація (другий етап). Перший надається на базі відновлювального закладу, де ветеран чи ветеранка та члени їхніх родин відвідують гурткові та особисті заняття, а з родиною працюють спеціалісти щоб розробити техніки переходу до цивільного життя згідно з особистими та родинними потребами. Також впродовж тижня така родина відновлює тілесне самопочуття та стан психічного добробуту. На другому етапі проходить соціальна адаптація, який відбувається за місцем проживання у громаді. Термін надання двох етапів послуги займає від 7 днів до одного року.

Така послуга є затребуваною серед ветеранів та ветеранок, особливо вона стосується осіб з інвалідністю, які внаслідок військових дій втратили не тільки частину суспільних навичок, але й здоров'я. У них виникає необхідність долати не тільки вплив збройного конфлікту та військового життя, але наслідки фізичних чи психологічних травм. Це подвійний тягар, який не всі можуть витримати і побороти. Адже такі впливи мають, як короткостроковий так і довготривалий характер, їх наслідки можуть тривати впродовж цілого життя людини. Тому запровадження у 2024 році спеціалізованих правил надання такої послуги у вигляді Стандарту допоможе врегулювати, як законодавчу прогалину координування їх проведення так і виконання вимог воєнного часу.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ КОМПЛЕКСУ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ОСОБАМ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

3.1 Соціальні послуги особам з інвалідністю внаслідок військових дій на досвіді роботи управління соціального захисту населення Івано-Франківської районної державної адміністрації

Автори книги «Санаторно-курортне лікування та реабілітація: сучасні тенденції розвитку» зазначають, що «розробка індивідуальних програм реабілітації і оздоровлення військовослужбовців, особливо військовослужбовців, які побували в зоні бойових дій, як одне з найбільш актуальних завдань, що стоїть перед суспільством в сьогоднішній і буде стояти в майбутньому. Актуальність викликана тим, що перебування на війні відноситься до тієї екстремальної ситуації, коли людина постійно перебуває у найсильнішому психоемоційному стресі, долаючи його вольовими зусиллями. У післявоєнний період майже в усіх учасників бойових дій, неминуче, в тій чи іншій мірі, спостерігаються зміни у фізичному і психічному стані, виникають умови розвитку посттравматичного розладу» [3]. Для підтримання, зміцнення та відновлення здоров'я для осіб з інвалідністю внаслідок війни запроваджена система санаторно-курортного лікування, яка є важливою складовою системи соціальної політики держави.

У своїй статті Ю. Горемікіна визначає, що «санаторно-курортний заклад – це заклад охорони здоров'я, що забезпечує надання громадянам послуг лікувального, профілактичного та реабілітаційного характеру з використанням природних лікувальних ресурсів курортів (лікувальних грязей та озокериту, мінеральних та термальних вод, ропи лиманів та озер, природних комплексів із сприятливими для лікування умовами тощо) та із застосуванням фізіотерапевтичних методів, дієтотерапії, лікувальної

фізкультури та інших методів санаторно-курортного лікування. У санаторно-курортних закладах громадянам можуть надаватися такі соціальні послуги, як: реабілітаційні, організація проживання та харчування, консультації з приводу профілактики захворювань та здорового способу життя» [7].

Функції щодо здійснення повноважень у сфері санаторно-курортного лікування покладені на структурні підрозділи з питань соціального захисту населення обласних, районних та міських державних адміністрацій. Відповідно до «Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на забезпечення постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, членів сімей загиблих (померлих) таких осіб санаторно-курортним лікуванням» затвердженого Постановою КМУ від 31.03.2015р. №200 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на забезпечення постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, членів сімей загиблих (померлих) таких осіб санаторно-курортним лікуванням» [37] забезпечення осіб з інвалідністю путівками здійснюється щороку на безоплатній основі. Якщо бажаючих отримати санаторно-курортне лікування є досить багато, то видача путівок відбувається в порядку черговості осіб з інвалідністю внаслідок війни. Такі особи користуються позачерговим правом на вказані послуги серед ветеранів війни. Термін перебування в оздоровчих закладах складає 21 день. Виключення передбачено для осіб з інвалідністю внаслідок війни із захворюваннями нервової системи (із захворюваннями та наслідками травм хребта та спинного мозку). Для I і II груп термін перебування складає 35 днів, а для III групи – 21 день. Важливим є врахування медичних рекомендацій при видачі путівок.

Усі особи з інвалідністю мають право вільного вибору санаторно-курортного закладу відповідного профілю лікування, путівки до якого оплачуються за рахунок коштів державного бюджету. Якщо особа має право на путівку за кількома законами, їй надається вибір в забезпеченні путівкою за одним із них.

Щоб отримати путівки необхідно перебувати на відповідному обліку в органах соціального захисту населення за зареєстрованим місцем проживання, а внутрішньо переміщеним особам – за фактичним місцем перебування відповідно до довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи. Для цього необхідно подати заяву, медичну довідку лікувальної установи за формою № 070/о, копію відповідного посвідчення і копію військового квитка (за наявності). Під час подання копій документів надаються і їх оригінали для огляду.

Ті особи з інвалідністю, які не отримали путівки в поточному році, мають право на забезпечення путівками у наступному році при умові, якщо вони поновлять довідки з лікувальної установи форми № 070/о, якщо строк дії попередніх довідок закінчився, про що вони повідомляються в письмовій формі. Якщо протягом шести місяців з дня закінчення строку дії довідок особи, які були про це повідомлені, не поновили їх, вони знімаються з обліку.

Санаторно-курортне лікування осіб з інвалідністю I групи, яким необхідний постійний сторонній догляд, здійснюється шляхом надання додаткової путівки без лікування на громадян, які будуть постійно доглядати та супроводжувати осіб з інвалідністю до санаторно-курортного закладу і назад, а також в період перебування в такому закладі. Така послуга не поширюється на осіб з інвалідністю I групи з наслідками травм і захворюваннями хребта та спинного мозку. Але, коли особа з інвалідністю I групи здатна обслуговувати себе самостійно, то додатково до документів вона має подати відповідну довідку з лікувально-профілактичного закладу. Без такої довідки путівки таким особам не видаються.

Законодавством передбачена оплата проїзду для осіб з інвалідністю, а також супроводжуваних осіб з інвалідністю I та II груп до санаторіїв спінального профілю. Витрати у транспорті загального користування оплачуються два рази до санаторію та в зворотному напрямку відповідно до квитків на проїзд, оригінали яких необхідно здати для відшкодування установам, які здійснювали видачу путівок. Путівки супроводжуваним не видаються. Коли особи відмовляються від путівок, складається акт відмови від путівки за відповідною формою, а цією путівкою в порядку черговості забезпечується інша особа.

Щороку проводиться визначення граничної вартості путівки (ліжко-дня). Тому при виборі санаторно-курортного закладу необхідно враховувати вартість послуг, оскільки компенсація доплати за поліпшення умов проживання, харчування, лікування та терміну перебування, не проводиться. До вартості путівки обов'язково мають бути включені всі базові послуги, що будуть надаватися в ході оздоровлення. Перелік таких послуг затверджується Міністерством у справах ветеранів. Додаткові послуги надаються в закладах на платній основі за рахунок власних коштів осіб чи інших джерел, не заборонених законодавством.

Санаторно-курортний заклад подає органам соціального захисту населення для забезпечення путівками:

- розрахунок вартості путівки.
- гарантійний лист про погодження лікування особи відповідного профілю захворювання. В якому зазначається термін лікування кожної особи та готовність до укладення угоди;
- ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики та присвоєння вищої або першої акредитаційної категорії або документи, що підтверджують наявність такої ліцензії;
- відомості про умови проживання та харчування в закладі;
- перелік всіх послуг, що надаються особам відповідно до медичних рекомендацій.

З даною інформацією органи соціального захисту населення ознайомлюють осіб, які у десятиденний строк дають згоду на одержання путівки або відмову від неї. У разі якщо санаторно-курортний заклад відмовляється у прийнятті особи, орган соціального захисту населення повідомляє про це особу та пропонує їй обрати інший заклад.

Для забезпечення путівками укладаються тристоронні договори в трьох примірниках (один - для органу соціального захисту населення, другий – для санаторно-курортного закладу, третій – для особи). Якщо особа відмовляється від санаторно-курортного лікування то вона повинна повідомити про це санаторно-курортному закладу та органу соціального захисту населення не менше ніж за 10 днів до дати заїзду.

Після закінчення лікування до органу соціального захисту населення подається зворотний талон від путівки, акт наданих послуг та документ щодо проведення розрахунків.

Відповідно до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та «Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками до санаторно-курортних закладів військовослужбовців, ветеранів війни, ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ та деяких інших категорій осіб і членів їх сімей затвердженого Постановою КМУ від 27.04.2011 р. №446 «Про затвердження Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками до санаторно-курортних закладів військовослужбовців, ветеранів війни, ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ та деяких інших категорій осіб і членів їх сімей» [20], особи з інвалідністю внаслідок війни з числа військовослужбовців, які отримують пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», забезпечуються «путівками до санаторно-курортних закладів у державних органах – обласних територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки. Порядок організації направлення таких категорій на санаторно-курортне лікування, кількість путівок для зазначених осіб,

визначаються цими державними органами» [19]. Після проходження санаторно-курортного лікування особи з інвалідністю знімаються з відповідного обліку для отримання путівок.

На даний час санаторно-курортне лікування здійснюється шляхом взаємодії між структурними підрозділами соціального захисту населення, громадянами та санаторно-курортними закладами без застосування електронних цифрових програм. В умовах скорочення та укрупнення районів це є затратно для працівників, які відповідають за даний напрямок роботи. Адже відстань між відділеннями та їх районними управліннями соціального захисту коливається від 20 до 300 км. Тому доцільно здійснювати ведення обліку, укладання договорів та актів виконаних робіт щодо санаторно-курортного лікування в автоматизованій системі «Централізованого банку даних з проблем інвалідності» (ЦБІ). Дана система вже містить більшу частину даних про осіб з інвалідністю, а саме відповідно до п.4 «Положення про централізований банк даних з проблем інвалідності, затвердженого Постановою КМУ від 16.02.2011 №121 «Про затвердження Положення про централізований банк даних з проблем інвалідності» [35] до ЦБІ вносяться відомості:

- 1) документів, що підтверджують право на пільги;
- 2) про особу з інвалідністю;
- 3) про смерть особи з інвалідністю;
- 4) документів, що посвідчують особу;
- 5) дані про:
 - характер захворювання, причину інвалідності, освітній і професійний рівень особи з інвалідністю;
 - законного представника особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю, іншої особи та ін.

Автоматизоване використання даних ЦБІ спростить процедуру оформлення санаторно-курортного лікування для осіб з інвалідністю внаслідок війни, а також ведення обліку та звітності з цих питань.

Поряд із забезпеченням санаторно-курортним лікуванням передбачена компенсація вартості такого лікування для осіб, які не мають можливості скористатися пільгами з оздоровлення, що здійснюється відповідно до «Порядку виплати грошової компенсації вартості санаторно-курортного лікування деяким категоріям громадян затвердженого Постановою КМУ від 17.06.2004 р. №785 «Про затвердження Порядку виплати грошової компенсації вартості санаторно-курортного лікування деяким категоріям громадян». Така виплата проводиться у грошовій формі один раз на два роки. Цей термін обчислюється з дня подачі заяви на путівку або виплату грошової компенсації. Якщо порівнювати із забезпеченням путівок то така послуга передбачена щороку, а виплата компенсації здійснюється після закінчення дворічного терміну.

«Умовою виплати компенсації є:

- перебування на обліку для отримання путівки або компенсації;
- не отримання впродовж двох років путівок» [38].

Розмір компенсації залежить від групи інвалідності та складає для осіб з інвалідністю I і II групи – 100 відсотків середньої вартості путівки, III групи – 75 відсотків середньої вартості путівки і може змінюватися у залежності від середньої вартості путівки та групи інвалідності встановленої на день виплати такої компенсації. Для отримання грошової компенсації до органів соціального захисту населення районних та міських державних адміністрацій необхідно подати:

- заяву про виплату грошової компенсації;
- посвідчення особи з інвалідністю внаслідок війни;
- дані про одержання путівок та грошової компенсації і перебування на відповідному обліку.

Якщо на компенсацію претендують особи, які працюють, навчаються чи служать то їм до документів необхідно долучити довідку про не отримання санаторно-курортної путівки впродовж двох років за місцем роботи, служби чи навчання. Особам, які перебувають на обліку для

забезпечення санаторно-курортним лікуванням у Міноборони, МВС, Мінінфраструктури, СБУ, ДСНС, Службі зовнішньої розвідки, Мін'юсту, Управлінні державної охорони, Адміністрації Держприкордонслужби, Держспецзв'язку, Держспецтрансслужбі та ДФС, виплата компенсації здійснюється територіальними відділеннями Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю.

Після виплати особам з інвалідністю грошової компенсації подальший період перебування їх на обліку для отримання наступної грошової компенсації або для забезпечення санаторно-курортним лікуванням обчислюється з дня подання ними відповідних заяв та документів.

Є випадки, коли право на компенсацію передбачено кількома законами. У цьому разі особи мають визначитися, за яким із цих законів вони будуть отримувати зазначену виплату. Не одержана особою з вини органу виконавчої влади, грошова компенсація санаторно-курортного лікування, підлягає відшкодуванню без обмеження будь-яким терміном. Не виплачується компенсація у разі смерті особи, яка мала право на грошову компенсацію і яку не отримала.

Не останнє місце в системі соціального захисту посідають пільги на житлово-комунальні послуги для осіб з інвалідністю внаслідок війни, які є найбільш поширеною та затребуваною послугою серед ветеранів війни. Для осіб з інвалідністю внаслідок війни вони передбачені статтею 13 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [22]. Розмір пільг окреслений 100 відсотковою знижкою з оплати за користування житлом та комунальними послугами, твердим паливом та скрапленням газом. Це не означає, що відшкодування здійснюється за споживання послуг в повному обсязі. Державою окреслені межі відповідно до яких проводяться нарахування та відшкодування пільг. Такі параметри визначені як норми споживання комунальних послуг та користування жилою площею.

Наприклад за користування житлом застосовуються норми із розрахунку – 21 квадратний метр загальної площі житла на одну особу, яка

постійно проживає у житловому приміщенні або будинку та має право на знижку плати і додатково 10,5 квадратних метра на сім'ю. Така ж норма застосовується при розрахунку пільги на опалення житла при централізованому та індивідуальному газовому опаленні. Але для сімей, що складаються лише з непрацездатних осіб, така норма збільшується вдвічі і складає відповідно 42 м² на кожну особу та 21 м² на сім'ю.

Періодичність надання пільг на оплату житлово-комунальних послуг є щомісячною, а скрапленого газу та твердого палива - щорічною. Такі пільги виплачуються у грошовій готівковій формі. Для їх призначення пільговикам необхідно перебувати на обліку у «Реєстрі осіб, які мають право на пільги» [51] (далі – Реєстр), який функціонує відповідно до «Положення про Реєстр осіб, які мають право на пільги» затвердженого Постановою КМУ від 29.01.2003р. №117 «Про Реєстр осіб, які мають право на пільги» [51]. Щоб реалізувати таку вимогу пільговикам або їх законним представникам необхідно звернутися із заявами про включення до Реєстру та про надання пільг до Центрів надання адміністративних послуг, виконавчих органів сільських, селищних, міських рад відповідних територіальних громад та органів Пенсійного Фонду України.

Реєстр є основним банком даних про пільговиків. У ньому накопичується, облікується та відображається вся інформація про осіб, які мають право на пільги за соціальною ознакою. Для внесення даних до Реєстру використовується інформація з наступних документів:

- заяви про внесення відомостей до Реєстру;
- заяви про надання пільг на житлово-комунальні послуги;
- копій, що підтверджують право пільговика на пільги з пред'явленням оригіналів;
- що підтверджують місце проживання пільговика;
- що засвідчують особу;
- що підтверджують реєстраційний номер облікової картки платника податків.

Додатково можуть використовуватися квитанції на оплату житлово-комунальних послуг, як джерело інформації про наявні рахунки, які відкриті організаціями надавачами житлово-комунальних послуг. Вказана вище інформація може бути отримана шляхом електронної взаємодії з відповідними центральними органами виконавчої влади для отримання відомостей, які зазначені в документах, що додаються до заяви.

До 1 грудня 2022 року звернення за призначенням пільг подавалися до органів соціального захисту населення районних адміністрацій, а з грудня ці повноваження відійшли до органів Пенсійного фонду України. Такі реформи під час війни ускладнили ситуацію з виплатою пільг через технічні, кадрові та професійні недоліки. Але законодавством передбачена можливість подачі звернень із використанням засобів поштового зв'язку та Єдиної системи та інтегрованих з нею інформаційних систем, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, з використанням веб-порталу електронних послуг Пенсійного фонду України, через мобільний додаток Пенсійного фонду України або Єдиний державний вебпортал електронних послуг.

Вирішено питання у разі, коли пільговик із поважних причин, основними з яких є бойові дії, особисто не може подати звернення. В цьому випадку звернутися має право один із членів сім'ї пільговика. До таких осіб відносяться:

- чоловік (дружина);
- повнолітні діти, які є особами з інвалідністю II групи;
- батьки, які є непрацездатними;
- особи, які доглядають за не одруженими особами з інвалідністю внаслідок війни I групи та разом проживають. Але при цьому законодавством не враховані обставини, коли у пільговика не має таких членів сім'ї і він не має можливості скористатися послугою.

На пільговика покладений обов'язок щодо інформування про будь-які зміни у відомостях, що впливають на інформацію, яка включена до Реєстру. Для надання таких даних відведено 30 календарних днів.

Пільговик має право отримувати дані щодо наявності запису в Реєстрі стосовно нього шляхом отримання витягу. Також може вимагати змінити чи виправити реєстрову інформацію про нього і захищати свої права якщо відповідна робота не проведена і його вимога не задоволена.

На підставі даних Реєстру та іншої інформації щомісяця органами Пенсійного фонду України розраховується сума пільги:

- на оплату житлово-комунальних послуг виходячи з розміру знижки, на яку пільговик має право згідно із законом, кількості членів сім'ї, які мають таке право відповідно до законодавчих актів, та з урахуванням встановлених тарифів послуг і державних соціальних нормативів у сфері житлово-комунального обслуговування, які затверджені Постановою КМУ від 06.08.2014 р. №409 «Про встановлення державних соціальних стандартів у сфері житлово-комунального обслуговування» [30];

- на придбання твердого палива і скрапленого газу виходячи з розміру знижки, на яку пільговик має право згідно із законом, з урахуванням мінімальних норм забезпечення твердим паливом і скрапленим газом та граничних показників їх вартості. Обов'язковою умовою визначення права на пільги на тверде паливо та скраплений газ є проживання у будинку, який не має центрального та індивідуального газового опалення.

Якщо право на пільги з оплати житлово-комунальних послуг мають кілька пільговиків в одному житловому приміщенні, то розрахунок суми пільги здійснюється одному із таких пільговиків, який має право на більший за розміром відсоток знижки плати, з урахуванням розміру пільг інших пільговиків.

Про призначення чи не призначення пільги органи Пенсійного фонду України інформують пільговиків. За їх бажанням, шляхом подачі заяви, надається інформація про розрахунковий розмір пільг. Такі дані містяться в

особистих кабінетах веб-порталу електронних послуг Пенсійного фонду України. У період воєнного стану в Україні про прийняте рішення щодо пільг можна дізнатися в телефонному режимі.

Виплата пільг проводиться у готівковій формі шляхом зарахування коштів на особистий рахунок пільговика, який відкритий в установі банку, або через відділення установ, що виплачують та доставляють пенсії та допомоги, за місцем фактичного проживання.

На даний час чинним законодавством не передбачено, як надаються та виплачуються пільги у разі, коли в одному житловому приміщенні право на пільги з оплати житлово-комунальних послуг мають кілька пільговиків з однаковим відсотком. Ця проблема є актуальною, оскільки кількість осіб з інвалідністю стрімко збільшується і в одному приміщенні одночасно можуть проживати двоє і більше таких осіб. Крім того є не зрозумілим чому пільги сукупно рахуються і виплачуються одному із пільговиків, що має більший відсоток, а не кожному окремо.

Питання пільг на житлово-комунальні послуги є актуальними для ветеранів війни. Аналіз таких звернень, які порушуються в даному напрямі показує, що починаючи з 2014 р. ветерани в своїх зверненнях акцентують увагу, що гарантовані державою пільги не покривають фактичних витрат за користування житлово-комунальними послугами.

За результатами проведеного нами аналізу порядку, розмірів і норм в межах яких нараховуються пільги на житлово комунальні послуги встановлено, що до 01.10.2014 р. пільги надавалися у межах норм затверджених Постановою Кабінету Міністрів від 01.08.1996р. №879 «Про встановлення норм користування житлово-комунальними послугами громадянами, які мають пільги щодо їх оплати» [31]. Норма використання природного газу на опалення житла громадянам, яким держава надає пільги щодо оплати житлово-комунальних послуг складала 11 м³ на квадратний метр, а водопостачання і водовідведення 6 м³. А з 01.10.2014 р. пільги надаються у межах соціальних нормативів, затверджених Постановою

Кабінету Міністрів від 06.09.2014р. №409 «Про встановлення державних соціальних стандартів у сфері житлово-комунального обслуговування» [30]. Цією постановою норма використання природного газу була зменшена і складала 7 м³ на 1 м², а водопостачання і водовідведення 3,6 м³. У дану Постанову не одноразово вносилися зміни щодо зменшення соціальних нормативів використання природного газу на індивідуальне опалення житла громадянам, яким держава надає пільги щодо оплати житлово-комунальних послуг. За період з 2014 р. по 2018 рік соціальні нормативи зменшилися з 7 до 4.0 м³ природного газу на квадратний метр опалюваної площі на місяць в опалювальний період. Тобто це означає, що законодавчо гарантований відсоток пільг є не змінним, а норма на яку здійснюється розрахунок регулярно зменшується. Тому об'єм газу, який розраховується відповідно до норм діючої постанови не відповідає фактичному споживанню газу для індивідуального опалення житлових приміщень осіб, яким нараховуються пільги.

З даного питання районна громадська організація ветеранів у співпраці з управлінням соціального захисту населення порушила питання щодо внесення змін до чинного законодавства в частині збільшення соціальних нормативів на житлово-комунальні послуги для ветеранів війни.

У своєму посібнику Л. Байда та О. Красюкова-Еннс зазначають, що «близько половини населення нашої країни кожного дня стикається з певними проблемами при переміщенні вулицями або користуючись транспортом, при відвіданні аптек, лікарень, поліклінік і магазинів тощо. Причому це не тільки проблеми фізичного доступу до архітектурних або транспортних об'єктів (антропогенної доступності) осіб з порушенням опорно-рухового апарату, але і проблеми людей, які мають такі сенсорні вади як, наприклад, порушення зору або слуху. Вирішення цих проблем має багатогранний характер і вимагає комплексного підходу. Навряд чи людина з порушенням опорно-рухового апарату, не маючи спеціальних засобів для пересування, зможе полишити межі своєї оселі, навіть якщо будинок і

прилегла територія ідеально відповідають всім нормам архітектурної доступності. Також важко уявити, щоб тотально незряча людина могла вільно переміщатись в незнайомих місцях (також облаштованих для її потреб тактильними направляючими та лініями безпеки) без стороннього супроводу або додаткових спеціальних пристроїв. Тому для кожної нозології осіб з інвалідністю виробляються певні компенсаторні та допоміжні засоби і пристрої, за допомогою яких вони можуть в тій чи іншій мірі компенсувати втрачені чи ослаблені функції, розширивши можливості власної мобільності і незалежності від сторонньої допомоги» [4].

Для осіб з інвалідністю передбачене право на безоплатне забезпечення допоміжними засобами реабілітації (далі – засоби реабілітації) відповідно до Законів України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» [17] та «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [22]. Їм також може проводитися виплата грошової компенсації вартості за особисто придбані засоби реабілітації (далі – компенсація). Реалізація такого права відбувається відповідно до «Порядку забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані такі засоби» затвердженого Постановою КМУ від 05.04.2012р. №321 «Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані такі засоби, їх переліку».

До засобів реабілітації, якими забезпечуються особи з інвалідністю належать: «протезно-ортопедичні вироби, у тому числі ортопедичне взуття; допоміжні засоби для особистої рухомості, переміщення та підйому; спеціальні засоби для самообслуговування та догляду; меблі та оснащення; засоби для пересування; спеціальні засоби для орієнтування, спілкування та обміну інформацією [39].

Заяву для забезпечення засобом реабілітації (виплату компенсації) можна подати незалежно від зареєстрованого/задекларованого місця проживання (перебування):

- до центру надання адміністративних послуг (далі - центр). Хоч це і закріплено законодавчо, але такі повноваження є у ЦНАПів, що розташовані в адміністративних центрах районів та областей;

- до органів соціального захисту населення районних адміністрацій;

- через електронний кабінет особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю, іншої особи (далі – електронний кабінет особи) у «Централізованому банку даних з проблем інвалідності» [35];

- до уповноваженої посадової особи з питань соціального захисту виконавчого органу сільської, селищної, міської ради (далі - виконавчий орган);

- до територіального відділення Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю

- через Єдиний державний вебпортал електронних послуг.

До заяви надаються копії таких документів (з пред'явленням оригіналів):

- «- документ, що посвідчує особу;

- висновок про потребу в забезпеченні засобами реабілітації;

- особиста програма реабілітації;

- посвідчення, яке дає право на пільги.

- документ про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків» [39].

Щоб отримати компенсацію за самостійно придбані засоби реабілітації до заяви про виплату компенсації крім документів зазначених вище необхідно додати копію розрахункового документа, що підтверджує купівлю засобу реабілітації, з пред'явленням оригіналу такого документа. У разі придбання індивідуального засобу реабілітації додатково подається видаткова накладна на виріб із зазначенням його функціональних

характеристик та переліку комплектуючих такого виробу. Термін звернення за компенсацією не може перевищувати шести місяців з дати, яка вказана у розрахунковому документі, а в період воєнного стану 12 місяців.

Для осіб, які перебувають на лікуванні у військово-медичних закладах, госпіталях для ветеранів війни, на повному державному утриманні, передбачено, що їхні заяви про забезпечення засобом реабілітації (виплату компенсації) подаються керівником такого закладу чи установи.

Особи, які проходять медичне або реабілітаційне лікування подають заяви через соціальних працівників таких закладів або працівників територіальних відділень Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю. Для цього працівники відділень Фонду один раз на два тижні відвідують такі заклади. А інформація про осіб, які отримують медичну або реабілітаційну допомогу надається Національною службою здоров'я України.

Органи, які здійснюють прийом документів сканують їх та інформують осіб про перелік підприємств, установ та організацій (із зазначенням їх контактних даних) до яких необхідно звернутися для забезпечення засобами реабілітації або їх ремонту також ознайомлюють з порядком забезпечення засобами реабілітації та виплатою компенсації.

Впродовж трьох робочих днів від дати подання всіх необхідних документів формується електронне направлення на первинне забезпечення засобами реабілітації (виплату компенсації) та доводиться до відома особі з інвалідністю або її законному представнику через орган соціального захисту населення, виконавчий орган, ЦНАП, технічні засоби електронної комунікації (зазначені у заяві про забезпечення засобом реабілітації (виплату компенсації), через електронний кабінет особи або через Єдиний державний вебпортал електронних послуг. Кожне направлення має свій термін, який напряму залежить від терміну групи інвалідності та документу, яким передбачено необхідність у забезпеченні засобами реабілітації. Безтермінові направлення формуються тільки для осіб, інвалідність яким встановлено довічно, а також у разі, коли у документі, яким підтверджується необхідність

у забезпеченні допоміжними засобами реабілітації, не визначено строк його дії. Це нововведення з 01.04.2022 р. значно полегшило порядок забезпечення осіб з інвалідністю засобами реабілітації у зв'язку із закінченням терміну експлуатації. Оскільки для цього їм необхідно тільки подати заяву та документи, що підтверджують особу.

Після формування направлення на забезпечення засобами реабілітації особи звертаються до підприємств, установ та організацій із заявкою про забезпечення протезно-ортопедичними виробами. Заявка подається в паперовій формі або через електронний кабінет особи до якої додаються копії документів, що посвідчують особу та/або підтверджують повноваження законного представника.

Підприємство, установа та організація після отримання заявки завантажує її і формує замовлення на виготовлення протезно-ортопедичного виробу та замовлення на індивідуальні засоби реабілітації. Для цього забезпечується зняття замірів та складається калькуляція засобу реабілітації.

Первинне протезування та ортезування осіб проводиться у реабілітаційних закладах незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, кабінетах асистивних технологій реабілітаційних відділень, підрозділах закладів охорони здоров'я. Готовий засіб реабілітації підлягає примірці та перевірці можливості особи користуватися засобом та видається особі або її законному представнику на підставі акту приймання-передачі робіт. Після закінчення терміну експлуатації засобу реабілітації він підлягає заміні.

Значна увага приділена вирішенню питань протезування (ортезування) учасників російсько-української війни за кордоном. Для цього необхідно особисто або через законного представника звернутися до Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю України із заявою довільної форми. До заяви необхідно додати:

- копію документу, що посвідчує особу;
- витяг з історії хвороби;

- направлення на забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації;
- довідку про обставини травми (поранення, контузії, каліцтва) або витяг з наказу командира в/ч (начальника територіального підрозділу) або інший документ, який містить дані про участь у заходах забезпечення оборони і захисту держави;
 - копію реєстраційного номеру облікової картки платника податків;
 - рішення ВЛК про потребу у засобах реабілітації;
 - фото- та відеоматеріали кукси та наявного об'єму рухів.

У «Пам'ятці учасникам російсько-української війни. Права, обов'язки та гарантії соціального захисту» ГО «ВПО Юридична Сотня» зазначено у разі «якщо потрібен виріб для занять спортом, потрібно додати: висновок щодо забезпечення спеціальним виробом для занять спортом, виданий лікарем фізичної та реабілітаційної медицини або фахівцем з фізичної реабілітації, або лікарем-ортопедом-травматологом, лікувальним закладом, який має відповідну кваліфікацію про можливість використання спеціального виробу для занять спортом для систематичних занять відповідним видом (видами) спорту з урахуванням результатів оцінки функціональних можливостей особи; лист центрального органу влади щодо необхідності забезпечення спеціальним виробом для занять спортом (у разі забезпечення участі у спортивних змаганнях всеукраїнського або міжнародного рівня)» [13]. А в разі участі у всеукраїнських або міжнародних спортивних змаганнях центральним органом влади подається лист щодо потреби у відповідному засобі реабілітації.

Розгляд документів здійснюється експертною групою Фонду впродовж 25 днів. За результатами розгляду приймається рішення щодо доцільності протезування (ортезування) за кордоном, вибору закордонного надавача послуг і розміру витрат. Після прийняття позитивного рішення укладається із закордонним надавачем послуг і особою (або її законним представником) та Фондом тристоронній договір.

Якщо засоби реабілітації покращують мобільність осіб з інвалідністю то реабілітаційні заходи сприяють відновленню втрачених ними функцій. Автори довідника «Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати?» К.Возніцина та Л.Литвиненко описують, що «після травматичних подій життя вже більше не таке, яким було раніше. Час, проведений у зоні бойових дій, отриманий та пережитий там досвід може впливати на бійців. Їх ідентичність, їх емоції та фізіологічні реакції, їх погляд на життя і взаємодія з іншими якимось чином можуть змінитися» [5].

У колективній монографії «Реабілітація військовослужбовців в умовах санаторно-курортних та реабілітаційних закладів» автори зазначають, що «реабілітація військовослужбовців на сьогоднішній день є однією з пріоритетних державних стратегій. Серед уражень військовослужбовців сучасною бойовою зброєю виділяють тяжкі мінно-вибухові травми, вогнепальні кульові та відламкові поранення, комбіновані ураження різними видами зброї, тощо. Питому вагу у структурі санітарних втрат під час бойових дій займають травми опорно-рухового апарату, насамперед, кінцівок та черепно-мозкові травми, потужним ускладнюючим компонентом яких є бойова психічна травма. Тяжкість медико-соціальних наслідків черепно-мозкових травм, травматичних ушкоджень опорно-рухового апарату зумовлена високим ризиком втрати боєздатності військовослужбовця, а також інвалідізацією. На жаль, в Україні найближчими роками очікується подальше зростання частоти черепно-мозкових травм та різноманітних травм опорно-рухового апарату, а відповідно, і збільшення кількості хворих із віддаленими наслідками травматичних ушкоджень. В умовах збройового конфлікту багаторазово зростає значення проведення після гострого та довготривалого етапів реабілітації в умовах санаторно-курортних та реабілітаційних закладів» [2].

У системі соціального захисту реабілітація включає надання реабілітаційних заходів із надання комплексних реабілітаційних

(абілітаційних) послуг з медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, якими здійснюється комплексна реабілітація отримувачів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної та матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство, заходів з реабілітації у сфері охорони здоров'я.

«Державна типова програма реабілітації осіб з інвалідністю» затверджена Постановою КМУ від 08.12.2006р. №1686 «Про затвердження Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю» передбачає, що «вимоги до обсягу та змісту реабілітаційних заходів з надання послуг, спрямованих на компенсацію та відновлення обмежених функціональних можливостей отримувача з урахуванням оцінки стану його здоров'я щодо здатності до самообслуговування, самостійного пересування, спілкування, контролювання своєї поведінки, навчання і зайняття трудовою діяльністю, встановлюються державними соціальними нормативами у сфері реабілітації осіб з інвалідністю, визначеними відповідно до Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2006 р. № 1686 «Про затвердження Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю» [33].

«Порядок здійснення реабілітаційних заходів» затверджений Постановою КМУ від 19.01.2022 р. №31 [42] передбачає для отримувачів реабілітаційних послуг право вільного вибору закладу для проходження реабілітації серед державних, комунальних та приватних установ.

Щоб скористатися послугою необхідно подати заяву, у якій можуть зазначатися дані щодо:

- індивідуальної програми реабілітації;
- висновку лікарсько-консультативної комісії в якому вказані рекомендації стосовно надання послуг;
- документу про освіту;

- документу, що посвідчує особу;
- документу в якому зазначаються дані щодо реєстраційного номера облікової картки платника податків.

Заява для отримання послуг подається отримувачем або його законним представником чи уповноваженою особою до виконавчого органу сільської, селищної, міської, районної у місті ради або до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районної адміністрації за задекларованим/зареєстрованим місцем проживання (перебування), а в період надзвичайного або воєнного стану за місцем фактичного перебування, а також надсилається поштою. Звернення за послугою до Центрів надання послуг або виконавчих органів громад не перебачено.

Варто зауважити, що законодавством передбачено подання заяви до реабілітаційного закладу через електронний кабінет особи з інвалідністю в Централізованому банку даних з проблем інвалідності або через Єдиний державний веб-портал електронних послуг у довільній формі з накладенням електронного підпису. Цей варіант є дуже зручним для маломобільних осіб, оскільки спрощує порядок звернення за реабілітаційними заходами. Не виходячи з дому можна переглянути перелік реабілітаційних установ та всю необхідну інформацію у «Централізованому банку даних з проблем інвалідності» [35], а також оформити звернення за наданням послуг з реабілітації.

Впродовж трьох робочих днів з дати надходження заяв та документів, відомості що містяться у них перевіряються на наявність всієї необхідної інформації. За результатами перевірки заяви проходять реєстрацію та формування електронних справ в «Централізованому банку даних з проблем інвалідності» [35], які надсилаються до реабілітаційних закладів для прийняття рішення про надання послуг. Такі рішення приймаються впродовж п'яти робочих днів з дати надходження заяв. Про результати прийнятого рішення реабілітаційний заклад повідомляє отримувача або його законного

представника чи уповноважену особу засобами поштового, електронного або телекомунікаційного зв'язку.

На кожного отримувача, перед початком реабілітації, закладом з надання реабілітаційних послуг, складається індивідуальний план комплексної реабілітації.

Інформацію про надані послуги після закінчення курсу комплексної реабілітації (абілітації) державний заклад, комунальний заклад, реабілітаційний заклад приватної форми власності вносить до «Централізованого банку даних з проблем інвалідності» [35] та видає отримувачу або його законному представнику чи уповноваженій особі довідку про надані реабілітаційні послуги та результати комплексної реабілітації (абілітації) другий екземпляр довідки надсилається до органу соцзахисту.

Перелік документів, необхідних для отримання послуг, перелік закладів (із зазначенням контактної інформації), інформація про умови надання послуг формуються Міністерством соціальної політики та оприлюднюються на офіційних веб-сайтах міністерства, його уповноважених органів та реабілітаційних закладів. Така робота проводиться ще і виконавчими органами обласної, сільської, селищної, міської, районної у місті ради та оприлюднюється на їх офіційних веб-сайтах або в інший доступний для осіб з інвалідністю спосіб.

Ще один важливий аспект, який віднесено до соціального захисту осіб з інвалідністю внаслідок військових дій з боку держави є програма житлових компенсацій. О. Ковалевська акцентує увагу, що «житло є одним із найважливіших соціальних благ і складових якостей життя населення в цілому і кожної родини зокрема. Тому поліпшення житлових умов населення є невід'ємною і найважливішою частиною соціальної політики соціально-орієнтованої держави» [9].

Право на житло гарантується громадянам Конституцією України, відповідно до якої «державою створює умови, за яких кожний громадянин

матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду» [15]. «Норма жилої площі відповідно до статті 47 «Житлового кодексу України» в Україні встановлюється в розмірі 13,65 м² на одну особу» [16].

Для вирішення житлових питань ветеранів війни діє державна програма компенсаційних виплат за належні для отримання жилі приміщення (далі – компенсація). Вона передбачена для осіб з інвалідністю I-II групи, яка настала внаслідок захворювань і травм, одержаних під час безпосередньої участі в АТО-ООС та стримуванні військової агресії російської федерації проти України. Коло осіб, які мають право на звернення за виплатою компенсації визначено у пунктах 11-14 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [22]. Умовою її отримання є перебування на відповідному позачерговому квартирному обліку для поліпшення житлових умов за місцем проживання.

Виплата грошової компенсації передбачена «Порядком та умовами надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей» затвердженого Постановою КМУ від 19.10.2016р. №719 «Питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей» [28] проводиться «згідно черги за датою взяття на квартирний облік та враховуючи категорію отримувача» [28].

Заяву на призначення грошової компенсації особи з інвалідністю (далі – заявники) можуть подавати до структурних підрозділів районних державних адміністрацій, на яких покладено функції з питань ветеранської політики, виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах рад за місцем перебування на квартирному обліку (далі – місцевий орган). В даний час функції з питань ветеранської політики покладені на окремі відділи та управління районних державних адміністрацій, структурні

підрозділи з питань соціального захисту населення цих адміністрацій та виконавчі органи громад. Передбачена також можливість подання заяви та необхідних документів через центр надання адміністративних послуг.

До заяви необхідно подати копії:

1) документа, що посвідчує особу, а також інформацію про місце проживання;

2) посвідчення особи з інвалідністю внаслідок війни;

3) особам, статус яким надано відповідно до пункту 11-14 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»[22] і в яких у посвідченні особи з інвалідністю внаслідок війни відсутнє посилання на пункт і статтю зазначеного Закону, необхідно подати підтверджуючі документи на підставі яких встановлено статус особи з інвалідністю внаслідок війни;

4) довідку до акту огляду медико-соціальною експертною комісією про групу та причину інвалідності;

5) документи, що посвідчують родинні стосунки між заявником та членами його сім'ї, на яких нараховується грошова компенсація та які разом з ним перебувають на квартирному обліку;

6) документ військово-медичної комісії, в якому визначено причинний зв'язок отриманих захворювань та травм (свідоцтво про хворобу, довідку, витягу з протоколу, акту медичного огляду, постанови тощо), - подається, якщо неможливо підтвердити причинний зв'язок травм та захворювань з безпосередньою участю в АТО-ООС та стримуванні військової агресії російської федерації;

7) рішення про взяття заявника та членів його сім'ї на квартирний облік;

8) акт обстеження, який складено комісією відповідно чинного законодавства;

9) довідку (відомості) про наявність/відсутність зареєстрованого до 31 грудня 2012 р. права власності на житло. Якщо таку довідку не можливо одержати то про такий факт заявник зазначає в заяві.

10) довідку або її копію про взяття на облік як внутрішньо переміщених осіб;

11) довідку про притягнення до кримінальної відповідальності, відсутність (наявність) судимості або обмежень, передбачених кримінальним процесуальним законодавством.

Для розгляду заяв про призначення грошової компенсації утворюється відповідна комісія. Впродовж десяти робочих днів з дня прийняття заяви про призначення грошової компенсації з усіма необхідними документами до комісії вноситься подання про розгляд такої заяви. На адресу фактичного місця проживання, яка зазначена в заяві, або за допомогою інших засобів зв'язку заявнику надсилається повідомлення про розгляд комісією такого подання.

Комісія протягом п'яти робочих днів з дня надходження подання розглядає його по суті і в присутності заявника (його законного представника чи уповноваженої особи), заявника, який перемістився, приймає рішення призначення або відмови в призначенні грошової компенсації. Питання щодо призначення (відмови в призначенні/виплаті) грошової компенсації, перегляду рішення, скасування попереднього рішення може розглядатися за відсутності заявника, якщо від нього буде про це письмове клопотання. У разі відсутності такого клопотання розгляд відповідного питання переноситься на наступне засідання комісії. Якщо розгляд переносився двічі, питання розглядається без участі заявника.

Якщо комісією прийнято рішення про призначення грошової компенсації, одночасно відбувається визначення розміру такої компенсації, відповідно до нормативів:

-за нормою 13,65 м² жилої площі на особу з інвалідністю та кожного члена його сім'ї;

- за нормою 35,22 м² загальної площі на сім'ю особи з інвалідністю;
- додатково 10 м² жилої площі на кожного члена сім'ї заявника, який є особою з інвалідністю або дитиною з інвалідністю (у тому числі з урахуванням заявника).

Сума компенсації розраховується виходячи з опосередкованої вартості спорудження 1 м² загальної площі житла в населеному пункті, в якому заявник перебуває на квартирному обліку на день звернення за грошовою компенсацією і яка визначається Мінінфраструктури відповідно до «Порядку визначення та застосування показників опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України», затвердженого наказом Державного комітету України з будівництва та архітектури від 27 вересня 2005 р. № 174 «Про затвердження Порядку визначення та застосування показників опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України» [58]. У разі зміни опосередкованої вартості розмір компенсації перераховується без додаткового звернення.

Після призначення грошової компенсації заявнику надається копія рішення з якою він звертається до уповноваженого банку із заявою про відкриття спеціального рахунку. Протягом десяти робочих днів його реквізити повідомляються місцевому органу шляхом надання копії договору про відкриття такого рахунку. Про перерахування коштів на такий рахунок заявнику надсилають письмове повідомлення.

Одержувачі компенсації самостійно здійснюють купівлю житла, яке має бути розташоване в будь-якому населеному пункті України, крім окупованих територій та лінії зіткнення у прийнятих в експлуатацію будинках. Кошти також можуть спрямовуватися на придбання земельної ділянки на якій розташований житловий будинок, покриття витрат, пов'язаних з купівлею, оформленням права власності та оплатою податків і зборів.

Після придбання житла на заявника та членів його сім'ї, на яких було розраховано грошову компенсацію, оформляється право власності на житло.

Якщо відомості про зареєстровані речові права на нерухоме майно відсутні у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно то пред'являється вимога щодо повернення коштів грошової компенсації до бюджету в добровільному або примусовому порядку. Така ж умова є і в разі відчуження житла (квартири, житлового будинку із земельною ділянкою, на якій він розташований), якщо такий факт відбувся впродовж трьох років з моменту оформлення права власності. Інформація про придбане житло вноситься до «Єдиного державного реєстру ветеранів війни» [32].

У випадку, коли одержувач грошової компенсації помирає, то вона виплачується уповноваженому члену сім'ї на основі його заяви, копії документа, що посвідчує особу, копії свідоцтва про смерть та згоди довільної форми від інших членів сім'ї, на яких розраховано грошову компенсацію. Такі документи уповноважений член сім'ї особисто подає до місцевого органу або центру надання адміністративних послуг.

Житлові програми для ветеранів є важливою частиною соціальної політики України, адже вони допомагають ветеранам відчувати підтримку з боку держави і суспільства, що сприяє їхній соціальній інтеграції та покращенню якості життя. Вони спрямовані на допомогу у вирішенні проблем у забезпечення житлом ветеранів, які повернулися з військової служби та брали участь у бойових діях. Така програма дає можливість полегшити побутову адаптацію, зняти фінансове навантаження та забезпечити гідні умови проживання для ветеранів та їхніх сімей.

Поряд із житловими програмами є заходи, що сприяють розвитку професійних якостей ветеранів. До них відносять послуги з професійної адаптації. У посібнику «Аналіз системи соціального захисту ветеранів та військовослужбовців» автори відмічають, що «професійна адаптація є одним із вагомих чинників для ефективного повернення до мирного життя. Пільги та послуги держави у сфері зайнятості ветеранів шляхом професійної адаптації, освіти, допомоги для відкриття власної справи є важливим елементом реінтеграції ветеранів до цивільного життя. До системи

професійної адаптації можемо віднести гарантії у сфері освіти, працевлаштування та зайнятості, а також перекваліфікації осіб» [12].

Здобуття, відновлення та удосконалення професійних знань, умінь та навичок шляхом професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше ступеня освіти, надання соціальних послуг у сфері зайнятості, підвищення професійної мобільності та конкурентоспроможності на ринку праці, забезпечення продуктивної зайнятості – всі ці заходи відносяться до професійної адаптації. Вони надаються особам, які звільняються або звільнені з військової служби з числа осіб з інвалідністю внаслідок війни, а також членам їх сімей. До них відносяться дружина (чоловік), їх неповнолітні діти та діти, які здобувають освіту за денною формою навчання.

«Порядком та умовами забезпечення соціальної та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) захисників та захисниць України» затвердженого Постановою КМУ від 21.06.2017р. №432» Про затвердження Порядку та умов забезпечення соціальної та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України»[46] на центри зайнятості покладено зобов'язання щодо інформування двічі на рік до 20 січня та 20 липня місцевих органів з питань ветеранської політики (далі – місцеві органи) про професії і спеціальності, що користуються попитом на ринку праці. Така інформація використовується для визначення напряму професійного навчання та з метою подальшого працевлаштування.

Професійна адаптація осіб з інвалідністю внаслідок війни організовується згідно з рекомендаціями медико-соціальної експертної

комісії, які зазначені в особистій програмі реабілітації. Якщо в даному документі є протипоказання до навчання то особи не мають права на послуги з адаптації. У разі коли необхідні спеціальні умови для професійного навчання пов'язані з пристосуванням навчальних місць, то освітніми закладами вживаються заходи для врахування таких потреб.

Для отримання послуг з професійної адаптації звернення подаються до місцевого органу на який покладені функції з питань ветеранської політики, районних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад (далі - місцеві органи) за адресою задекларованого, зареєстрованого місця проживання або за місцем фактичного проживання. Звернення через ЦНАП в цьому випадку також не передбачені чинним законодавством, хоча послуга віднесена до адміністративних.

До звернення додаються наступні документи:

- особиста програма реабілітації;
- пільгове посвідчення;
- документи, що підтверджують родинні зв'язки.

За результатами розгляду звернення видаються відповідні направлення на професійне навчання. Укладається тристоронній договір між закладом освіти, місцевим органом та заявником. Якщо звернень є багато то адаптація надається відповідно до черговості. Повторне звернення за послугою з професійної адаптації можливе не раніше ніж через три роки після отримання такої послуги.

Професійне навчання осіб здійснюється за очною (денною, вечірньою), дистанційною, заочною, екстернатною, індивідуальною, дуальною формами здобуття освіти або шляхом їх поєднання. Відповідно до робочих навчальних планів, освітніх програм та робочих освітніх програм визначається термін професійного навчання, який кожен освітній заклад визначає для відповідного рівня освіти. У разі організації навчання за робітничими професіями строк не може перевищувати 12 місяців, а підвищення кваліфікації на курсах цільового призначення – не більше 500 годин.

Після завершення повного курсу навчання особи з інвалідністю та члени їх сімей отримують документ про освіту, а у разі підвищення кваліфікації – документ, що підтверджує підвищення кваліфікації. Також можуть видаватися відповідні посвідчення про допуск до роботи на об'єктах з підвищеною небезпекою та відповідне свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої (професійної) кваліфікації. Передбачена можливість отримання водійського посвідчення відповідної категорії.

Законодавством встановлені обмеження щодо професійної адаптації, а саме вона не надається якщо впродовж останніх трьох років особи проходили підвищення кваліфікації, підготовку, професійне навчання, перепідготовку, отримували ваучери згідно із «Порядком видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності деяких категорій громадян на ринку праці, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2013 р. № 207 «Про затвердження Порядку видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності деяких категорій громадян на ринку праці» [36].

Послуги з професійної адаптації користуються попитом серед ветеранів війни. Адже це дозволяє їм відкрити для себе нові можливості в пошуку роботи та вибору професії. Реалізувати свої здібності у різних сферах життєдіяльності і побуту. Фінансування таких послуг здійснюється навіть під час війни для всебічного охоплення професійною підтримкою ветеранів, які звільняються з військової служби.

Ще однією важливою формою соціальної підтримки спрямованої на компенсацію втрачених можливостей і полегшення мобільності є забезпечення осіб з інвалідністю автомобілями. Така послуга допомагає людям з обмеженими фізичними можливостями полегшувати їх переміщення, отримувати освіту, роботу, а також виконувати повсякденні завдання.

Відповідно до пункту 22 статті 13 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [22] особи з інвалідністю внаслідок війни мають право на «позачергове безоплатне забезпечення

автомобілем (за наявності медичних показань для забезпечення автомобілем) на термін експлуатації до десяти років (з наступною заміною на новий), виплату компенсації на бензин (пальне), ремонт, технічне обслуговування автомобілів або на транспортне обслуговування в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України» [22].

Міністерством охорони здоров'я затверджується перелік медичних показань для забезпечення осіб з інвалідністю автомобілями. Такі показання не враховуються для осіб з інвалідністю внаслідок війни І групи які не мають обох рук, по зору або без обох рук та без обох ніг одночасно.

Відповідно до «Порядку забезпечення осіб з інвалідністю автомобілями» затвердженого Постановою КМУ від 19.07.2006 №999 «Деякі питання соціального захисту осіб з інвалідністю» [26] для забезпечення автомобілем особи з інвалідністю подають заяву та висновок обласної, центральної міської у м. Києві та Севастополі, республіканської в Автономній Республіці Крим медико-соціальної експертної комісії про наявність медичних показників для забезпечення автомобілем і наявність або відсутність протипоказань до керування ним. Заяви з необхідними документами приймаються органами з питань соціального захисту населення за зареєстрованим місцем проживання у паперовій формі або за наявної технічної можливості в електронній формі через електронний кабінет особи з інвалідністю або засобами Єдиного державного веб-порталу електронних послуг. Уповноважені посадові особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради відповідної територіальної громади та посадові особи центру надання адміністративних послуг також наділені повноваженнями щодо прийому заяв та необхідних документів, які передають протягом трьох робочих днів з дати їх надходження відповідному органу з питань соціального захисту населення за зареєстрованим місцем проживання.

До заяви додаються:

- документ, що посвідчує особу;

- копія довідки до акту огляду МСЕК про групу та причину інвалідності;
- документ про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків;
- витяг з реєстру територіальної громади, що підтверджує відомості про місце проживання (перебування) особи;
- для недієздатних осіб з інвалідністю – копія рішення суду про визнання особи з інвалідністю недієздатною та копія рішення (розпорядження) про встановлення над нею опіки.

За результатами опрацювання документів особам видаються направлення до закладу охорони здоров'я для проходження медичного огляду та направлення на МСЕК. Після проходження особою з інвалідністю медичного огляду заклад направляє документи до обласної, центральної міської у м. Києві та Севастополі, республіканської в Автономній Республіці Крим медико-соціальної експертної комісії для проходження медичного огляду і в обов'язковому порядку повідомляє про це орган з питань соціального захисту населення, який видав направлення. Зазначені комісії вивчають документи та оглядають осіб з інвалідністю, а у складних випадках видають направлення до клінік науково-дослідних інститутів Міністерства охорони здоров'я чи Академії медичних наук для додаткового огляду.

Результатом огляду є акт наявності або відсутності показань на забезпечення транспортом в осіб з інвалідністю. Витяг з цього акту, заява та документи надсилаються обласним структурним підрозділам з питань соціального захисту населення, які ведуть черговість забезпечення транспортом відповідної модифікації та формують транспортні справи.

Законодавство передбачає надання автотранспорту, який у встановленому законом порядку визнано гуманітарною допомогою. Автомобілями особи з інвалідністю забезпечуються терміном на 10 років за зареєстрованим місцем проживання та відповідного обліку. Після закінчення

цього терміну особи з інвалідністю мають право переоформити їх у свою власність або повернути державі.

Для заміни автомобіля після закінчення терміну його експлуатації особи з інвалідністю (крім тих, кому групу інвалідності встановлено безстроково) проходять повторний огляд відповідної комісії.

З метою допомоги та підтримки для осіб з інвалідністю передбачене безкоштовне навчання водінню автомобілем, організація якого покладена на структурні підрозділи з питань соціального захисту населення районних та міських адміністрацій. Для цього необхідно звернутися для укладення тристороннього договору на проведення навчання водіння між особами з інвалідністю, органами соцзахисту та територіальними відділеннями Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю шляхом подання заяви та наступних документів які:

- посвідчують особу;
- відображають реєстраційний номер облікової картки платника податків;
- підтверджують перебування осіб з інвалідністю на обліку для забезпечення автомобілями;
- підтверджують отримання пенсії чи допомоги;
- засвідчують медичний огляд щодо придатності до керування транспортним засобом;
- відображають місце реєстрації.

Також може проводитися компенсація самостійної оплати за навчання водіння автомобілем. Обов'язковою умовою для проведення такої виплати є перебування особи з інвалідністю на відповідному обліку його отримання. Пільга з оплати за навчання має одноразовий характер.

Забезпечення осіб з інвалідністю автомобілями є важливим елементом системи соціального захисту та підтримки таких категорій населення. Вони допомагають отримати відчуття автономії та безбар'єрності. Автомобіль для людей з інвалідністю не просто засіб пересування, а й інструмент для

компенсації фізичних обмежень, який сприяє покращенню якості їхнього життя.

Поряд із забезпеченням автомобілями осіб з інвалідністю, виплачуються і грошові компенсації, які передбачені на ремонт, бензин їх технічне або транспортне обслуговування (далі – компенсації). Умовою виплати є наявність показів для забезпечення автотранспортом. Призначення компенсації проводиться за рішеннями обласних державних адміністрацій.

«Порядком виплати грошових компенсацій на бензин, ремонт і технічне обслуговування автомобілів та на транспортне обслуговування», який затверджений відповідно до Постанови КМУ від 14.02.2007 р. №228 «Про порядок виплати та розміри грошових компенсацій на бензин, ремонт і технічне обслуговування автомобілів та на транспортне обслуговування» [49] для виплати компенсації необхідно звернутися за місцем проживання або перебування, подавши заяву та документи, що посвідчують особу. Можливість звернення передбачена до районних та міських державних адміністрацій органів сільських, селищних, міських рад або до центрів надання адміністративних послуг. Інших документів подавати не потрібно, оскільки така заява одночасно подається із документами на забезпечення автомобілями або за бажанням особи з інвалідністю після постановки його на відповідний транспортний облік. Передбачено також подання заяви і в електронній формі через електронний кабінет особи з інвалідністю в Централізованому банку даних з проблем інвалідності. Якщо заява подається таким шляхом, то в базу даних завантажуються скановані копії необхідних документів.

Документи можуть подаватися з використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг «Портал Дія», зокрема мобільного додатка «Портал Дія», у разі технічної можливості. Якщо прийом документів здійснюється ЦНАПами або виконавчими органами то вони передаються до органів соцзахисту, які будуть проводити такі виплати.

Призначення компенсації проводиться за рішеннями структурних підрозділів з питань соціального захисту обласних державних адміністрацій, а виплачуються структурними підрозділами з питань соціального захисту районних адміністрацій за місцем проживання або перебування осіб з інвалідністю.

Компенсації виплачуються з дня їх призначення двічі на рік рівними частинами – у березні за перше та у вересні за друге півріччя поточного року. Інформація щодо призначення та виплати компенсацій вноситься до Централізованого банку даних з проблем інвалідності.

Розміри річних грошових компенсацій на технічне обслуговування ремонт і бензин для автомобілів становлять 22 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, а на транспортне обслуговування – 29% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. Виплата компенсації не проводиться особам з інвалідністю, якщо вони перебувають на повному державному утриманні та у місцях позбавлення волі. Важливо зазначити що такий вид компенсації передбачений за умови наявності автомобіля, а для компенсації транспортного обслуговування навпаки умовою є його відсутність.

Компенсація на транспортне обслуговування призначається особам з інвалідністю які:

- 1) перебувають на обліку для безоплатного забезпечення автомобілями;
- 2) перебувають на обліку для пільгового забезпечення автомобілями.

Якщо особи з інвалідністю отримали автомобілі виплата компенсації припиняється. Тоді починає виплачується компенсація на бензин, ремонт і технічне обслуговування автомобілів. За період, який вже виплачена компенсація на транспортне обслуговування, переплачена сума враховується під час виплати компенсації на бензин, ремонт і технічне обслуговування автомобілів;

3) за власним бажанням відмовилися від автомобіля на забезпечення яким мають право і бажають одержувати компенсацію на транспортне

обслуговування. Призначення компенсації у цьому випадку відбувається за бажанням зазначених осіб на весь період інвалідності, установлений МСЕК.

Призначається компенсація на транспортне обслуговування на підставі висновку Кримської – в Автономній Республіці Крим, обласної, центральної міської (у м.м. Києві та Севастополі) МСЕК про наявність у осіб з інвалідністю показань для забезпечення їх автомобілем і заяви особи з інвалідністю, порядок подання якої такий, як і для компенсацій на бензин ремонт і техобслуговування. Особам з інвалідністю внаслідок війни І групи по зору або без обох рук та ніг підставою для виплати компенсації на транспортне обслуговування є заява та копія висновку МСЕК про встановлення причини та відповідної групи інвалідності. Компенсація за транспортне обслуговування надається з моменту подання особою з інвалідністю заяви разом з необхідними документами до органу соціального захисту населення, згідно з розпорядженням.

Як ми бачимо на державному рівні передбачені соціальні гарантії для осіб з інвалідністю не тільки у задоволенні їх транспортних потреб, але і у забезпеченні виплат, які полегшують фінансове навантаження щодо обслуговування транспортних засобів. Хоч в даний час держава не має можливості забезпечувати осіб з інвалідністю автомобілями проте діє програма, яка дозволяє отримати автомобілі, що визнані гуманітарною допомогою. Здійснюються регулярні виплати на бензин, ремонт, технічне та транспортне обслуговування без затримок, що є теж не мало важливим у соціальній підтримці осіб з інвалідністю.

Практика роботи управління соціального захисту населення Івано-Франківської райдержадміністрації показує, що в системі послуг осіб з інвалідністю внаслідок військових дій відбуваються постійні зміни шляхом впровадження прийому документів на такі послуги в систему центрів надання адміністративних послуг. Поступово проходить інформаційна цифровізація послуг через Єдиний державний портал електронних послуг, різні державні реєстри та програми, які з ними пов'язані. На разі перед

службою стоять виклики та проблеми вирішення яких ми покажемо у наступному підрозділі.

3.2 Рекомендації щодо додаткових заходів для ефективності надання комплексу соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій

Згідно поставлених завдань виконано дослідження системи соціальних та адміністративних послуг, які надаються особам з інвалідністю внаслідок військових дій у системі соціального захисту населення. Аналіз зазначених заходів показав наступне.

Питання здійснення прийому документів на соціальні та адміністративні послуги для осіб з інвалідністю внаслідок війни в системі соціального захисту населення регулюються Законами України та Постановами КМУ. Основне місце серед них займають «Про адміністративні послуги» [59], «Про соціальні послуги» [21], «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» [18], «Про організацію надання соціальних послуг» [47] «Про затвердження Класифікатора соціальних послуг» [60], «Про затвердження критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг» [34], «Деякі питання надання адміністративних послуг через центри надання адміністративних послуг» [52]. Цими нормативними актами передбачено перелік соціальних та адміністративних послуг та органів для звернення про їх надання.

Заяви у всіх випадках можна подати до Центрів надання адміністративних послуг, крім послуг з:

- професійної адаптації;
- санаторно-курортного лікування та виплат компенсації за нього;
- реабілітаційних заходів осіб з інвалідністю, оскільки це не передбачено чинним законодавством.

Перелік адміністративних послуг, які є обов'язковими для надання через центри адміністративних послуг, визначені у «Переліку адміністративних послуг органів виконавчої влади та адміністративних послуг, що надаються органами місцевого самоврядування у порядку виконання делегованих повноважень, які є обов'язковими для надання через

центри надання адміністративних послуг» затвердженого Розпорядження КМУ від 16.05.2014 р. №523-р «Деякі питання надання адміністративних послуг через центри надання адміністративних послуг». Послуги, що не включені до цього переліку і суб'єктами надання яких відповідно до закону є районні та обласні адміністрації відповідно надаються через центри розташовані в населених пунктах – «адміністративних центрах районів та адміністративних центрах областей» [52]. Якщо надавачем є державна адміністрація Київської області то послуги надаються через центри, що утворені «Київською міською, районною у м. Києві державною адміністрацією або Київською міською радою» [52].

У переліку міститься ідентифікатор адміністративної послуги, її найменування, правові підстави для надання адміністративної послуги і примітка. Саме в примітці вказуються номери центрів (від 1 до 6), які здійснюють прийом документів, до яких згідно переліку зазначеного вище відносять:

«1. Центри надання адміністративних послуг, утворених Київською, Севастопольською міською, районною у мм. Києві, Севастополі державною адміністрацією, міською, селищною, сільською радою.

2. Центри надання адміністративних послуг, утворених міськими, селищними радами у населених пунктах - адміністративних центрах району.

3. Центри надання адміністративних послуг, утворених міськими радами у населених пунктах - містах обласного значення.

4. Центри надання адміністративних послуг, утворених Київською міською, районною у м. Києві державною адміністрацією або Київською міською радою.

5. Центри надання адміністративних послуг, які забезпечені відповідним обладнанням.

6. Територіальні підрозділи та віддалені (у тому числі пересувні) робочі місця адміністраторів центрів надання адміністративних послуг» [52].

Тому не завжди всі звернення йдуть через усі центри надання адміністративних послуг, оскільки останні згідно чинного законодавства не мають підстав здійснювати прийом документів на такі послуги. Найбільший спектр послуг у ЦНАПах, які розташовані в адміністративних центрах району та містах обласного значення, а також утворених Київською міською, районною у м. Києві державною адміністрацією або Київською міською радою, та ЦНАПах, які забезпечені відповідним обладнанням. Крім того прийом документів на деякі послуги здійснюється структурними підрозділами з питань соціального захисту населення районних адміністрацій, які в свою чергу після проведення адміністративно-територіальної реформи втратили статус юридичних осіб і право завірення документів підписом та печаткою, що збільшує терміни виконання послуг. Потрібно і надалі вдосконалювати законодавство, щоб вивести всі ветеранські послуги до однієї «точки входу і виходу».

Проаналізувавши порядок звернення за послугами слід зазначити, що майже всі послуги прив'язані до зареєстрованого місця проживання і тільки деякі з них можуть надаватися без врахування цієї умови. Запровадження багатьох державних реєстрів дозволяє здійснювати такі заходи незалежно від адреси проживання, крім того законодавчо це питання врегульовано давно. Але процес доступу до реєстрів затягнутий у часі. І місцеві центри надання адміністративних послуг і органи соціального захисту населення районних адміністрацій не мають доступів до таких реєстрів, які б спростили прийом та надання адміністративних та соціальних послуг ветеранам. Доцільно пришвидшити процеси, які б наблизили доступність послуг в інформаційній сфері.

Особливої уваги потребує і питання створення окремих відділів з питань ветеранської політики до яких мають відійти повноваження сфери соціальної підтримки ветеранів від органів соціального захисту населення місцевих адміністрацій. Це потягне за собою ряд проблем пов'язаних з розпорошенням послуг, затягненням цього процесу у часі, недостатністю

кадрового потенціалу, технічними та організаційними питаннями. На час війни такі реформи є не на часі і їх необхідно проводити після завершення воєнного конфлікту.

Таким чином можна зазначити, що для осіб з інвалідністю хоч і передбачений комплекс соціальних послуг, що забезпечують надання соціальної підтримки, реабілітації, оздоровлення та догляду за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, але звернення за їх наданням подаються ще до різних установ. З метою всебічного інформування населення щодо спектру послуг для осіб з інвалідністю та впорядкування чіткого плану дій таких осіб у процесі оформлення звернень за соціальними гарантіями та послугами необхідно розробити відповідні інформаційні маршрути, які б передбачали чіткий перелік всіх послуг для осіб з інвалідністю внаслідок війни (звільнених і не звільнених з військової служби) у різних сферах життя – соціальному захисті, земельних питаннях, пенсійних та компенсаційних виплатах, транспортних послугах та інші. Такі інформаційні карти мають містити перелік установ до яких необхідно звертатися за отриманням послуг; установи надання послуг; необхідні документи для надання відповідних послуг і за можливості установ до яких треба звернутися за отриманням того чи іншого документу із зазначенням контактних осіб та засобів зв'язку з ними. Приклад інформаційної карти послуг для осіб з інвалідністю у системі соціального захисту можна зобразити в табличній формі, яка подана в додатку Б.

У ній наведені загальні рекомендації щодо формування карти послуг для осіб з інвалідністю на основі аналізу актів законодавства соціального захисту. Додатково можна вказувати іншу інформацію для вдосконалення маршруту послуг, а саме щодо місця знаходження установ, які надають послуги, розпорядку роботи таких установ, терміну розгляду послуг, контактних осіб, які відповідають за відповідний напрям роботи та номери телефонів таких осіб, посилення на електронні ресурси, які містять інформацію з цих питань. Найменування та адресність установ буде залежати

від назви регіону, району та територіальної громади. Відповідні уточнення можна вносити до маршруту в залежності від місця розташування ЦНАПів, структурних підрозділів з питань соціального захисту та ветеранської політики, районних та обласних адміністрацій. Якщо такий маршрут формувати у відповідній громаді то до нього можна включити заходи місцевих та обласних програм соціального захисту населення місцевої громади та області. З метою актуалізації даних необхідно також подбати за їх оновлення, у зв'язку із змінами законодавства, яке має динамічний характер і регулярно оновлюється та доповнюється. Якщо у громаді проживають особи з інвалідністю по зору і слуху, необхідно врахувати індивідуальний підхід щодо інформування таких осіб.

Формування відповідних карт та маршрутів посилить інформаційну підтримку осіб з інвалідністю та обізнаність у законодавчо передбачених гарантіях та послугах у системі соціального захисту осіб з інвалідністю внаслідок військових дій.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищенаведене у кваліфікаційній роботі, можна зазначити, що надання комплексу соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій у системі соціального захисту населення має свою специфіку та техніки надання послуг, які прописані в законодавстві.

Розгляд змісту терміну «особа з інвалідністю внаслідок військових дій» та відповідного соціального статусу дозволяє зрозуміти, хто відноситься до цієї категорії та які є для цього підстави. Надання усіх послуг починається саме із встановлення такого статусу та видачі посвідчення «особи з інвалідністю внаслідок військових дій». Після цього можна звертатися за отриманням комплексу послуг, пільг та гарантій передбачених чинним законодавством для осіб з інвалідністю внаслідок військових дій у соціальній та інших сферах.

Завдяки аналізу нормативно-правової бази надання соціальних послуг згідно статусу «особа з інвалідністю внаслідок військових дій» ми дослідили законодавчі правила їх отримання. Також розкрили зміст та мету адміністративних послуг соціального характеру для осіб з інвалідністю внаслідок військових дій в Україні, що дає нам зрозуміти те, що деякі послуги надавалися ще до повномасштабної війни і були передбачені для ветеранів війни Другої світової війни та прирівняних до них осіб. Після повномасштабного вторгнення до заходів соціального захисту вносилися доповнення та нові послуги відповідно до викликів війни.

Порядок взаємодії суб'єктів соціальної роботи у процесі надання соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій відбувається за певними законодавчо встановленими правилами.

Сам процес надання соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій розкрито на досвіді роботи Галицького відділення №2

управління соціального захисту населення Івано-Франківської районної державної адміністрації.

За результатами аналізу всіх аспектів теми кваліфікаційної роботи розроблені рекомендації щодо додаткових заходів для ефективності надання комплексу соціальних послуг особам з інвалідністю внаслідок військових дій.

Підсумовуючи, можна зазначити, що напрями державної політики щодо надання послуг особам з інвалідністю внаслідок війни були сформовані ще до початку антитерористичної операції. Це полегшило законодавче навантаження і не потребувало прийняття нового нормативного документу. Адже Закон про визначення статусів ветеранам війни, зокрема в частині встановлення статусу особи з інвалідністю внаслідок війни, діяв ще з 1993 року. До нього поступово вносилися зміни і доповнення відповідно до вимог часу та подій в ході війни, яка триває з 2014 року. Але різноманітність органів, які задіяні в процесі прийому документів з питань соціального захисту населення залишається великою. До 2021 року цими питаннями займалися структурні підрозділи з питань соціального захисту населення обласних, районних та міських адміністрацій. У зв'язку з утворенням і ліквідацією районів, як територіальних одиниць запущені реформи у системі соцзахисту. Почався перехідний період передачі функцій по зверненнях за адміністративними та соціальними послугами до місцевих ЦНАПів та виконавчих органів громад. Через те, що така діяльність затягнулася в часі цей процес триває і досі. Часто через погану проінформованість особам з інвалідністю доводиться не одноразово переміщуватися від однієї установи до іншої, а це негативно відбивається на їхньому фізичному і моральному стані. Крім того маючи обмежені функції мобільності їм важко пересуватися. Але процес реформ ще не завершився адже з 2024 року почали створюватися відділи з питань ветеранської політики при районних та обласних адміністраціях до яких мають перейти повноваження структурних підрозділів соціального захисту населення в частині надання статусів

ветеранів війни, санаторно-курортного лікування, професійної адаптації та ін. Створення таких відділів є необхідністю, яка викликана часом, але в період воєнної агресії передавати такі повноваження не доцільно. Це ризики в першу чергу пов'язані із наявністю кваліфікованих працівників, які знають законодавство та практично вміють його застосовувати. Для виконання таких повноважень спеціалісти мають мати і досвід практичної роботи у цій сфері хоча б не менше 3 років. Також в процесі реалізації політики щодо ветеранів війни - осіб з інвалідністю мають враховуватися особливості самої особи з інвалідністю або окремих груп осіб з інвалідністю. Через різного роду травми і захворювання всі вони перебувають у різних умовних обставинах. В даний час прив'язка послуг залежить від групи інвалідності, а не захворювання. Тому врахування особливостей осіб з інвалідністю є пріоритетом соціального захисту, який має бути відображено на законодавчому рівні.

Соціальний захист та підтримка осіб з інвалідністю має починатися з формування програм місцевого розвитку, що мають бути спрямовані на створення системи соціальної підтримки ветеранів війни, з врахуванням наявних ресурсів в територіальних громадах. Необхідно розробляти та доповнювати існуючі місцеві програми по соціальній підтримці населення із активним залученням осіб з інвалідністю внаслідок війни, враховуючи їхні потреби та залучати їх до різноманітних заходів та проєктів. Не залишати їх поза увагою адже вони віддали найголовніше і найцінніше в їхньому житті – своє здоров'я задля миру і спокою всіх людей України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андросович К. А. Феномен соціальної адаптації, як предмет наукового аналізу. *Науково-методичний журнал. Освіта та розвиток обдарованої особистості*. Національна академія педагогічних наук України, 2016р., №3, с.24, URL: <https://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2016/3/05.pdf> (дата звернення 11.10.2024).
2. Бабов К., Безверхнюк Т., Бабова І., Плакіда О., Заболотна І., Балашова І., Футрук О. Реабілітація військовослужбовців в умовах санаторно-курортних та реабілітаційних закладів: монографія. Одеса, 2023. 70 с.
3. Бабов К., Безверхнюк Т., Заболотна І., Плакіда О., Цуркан О., Сенча С. Санаторно-курортне лікування та реабілітація: сучасні тенденції розвитку: Одеса, 2021. 61 с.
4. Байда Л., Красюкова-Еннс О. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник. / Кол. авторів: Байда Л., Красюкова-Еннс О., Буров С., Азін В., Грибальський Я., Найда Ю. Київ, 2012. 118 с.
5. Возніцина К., Литвиненко Л. Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати?: Довідник для широкого кола фахівців. Київ, 2023. 12 с.
6. Всеукраїнська громадська спілка «Спілка ветеранів війни з Росією». Моніторинговий звіт з реалізації прав і гарантій, передбачених законодавством ветеранам й членам їхніх сімей та Методичні рекомендації щодо найбільш ефективних методів вирішення основних проблем ветеранів, які виникають в юридичній сфері: Київ, 2019. 6 с.
7. Горемікіна Ю., Значення соціальних послуг для реалізації державних соціальних гарантій та зобов'язань перед особами похилого віку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2017р. №13, URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/164.pdf.

8. Кіблик Д. Принципи формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю. *Юридичний науковий електронний журнал*. №3, 2021., С.200, URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/50.pdf>.

9. Ковалевська О. Житлові умови в системі характеристик якості життя. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011. №3, URL: <http://www.dy.nayka.com.ua>.

10. Логвінова О., Рассказова О. Соціальна робота з військово-службовцями та їхніми сім'ями в умовах тривалого конфлікту на сході України. *Соціальна робота та соціальна освіта* №2(7), 2021, URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/soc_robota_soc_osvita/2021_2/9.pdf

11. Ломоносова Н., Хелашвілі А., Назаренко Ю. Соціальні послуги для ветеранів та ветеранок у громадах: виклики та потреби. Сайт «CEDOS» січень 2024, URL: https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/soczposlugu_digital.pdf (дата звернення 16.06.2024).

12. Морій Ю., Івасик В., Звягінцева М., Фацієвич В-Н., Олійник В., Пашкіна А. Аналіз системи соціального захисту ветеранів та військовослужбовців. Посібник. Розроблено та надруковано за підтримки Національного фонду на підтримку демократії (NED). Січень 2022. URL: <https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022-Bila-kniga.pdf>.

13. Пам'ятка учасникам російсько-української війни. Права, обов'язки та гарантії соціального захисту. ГО «ВПО Юридична Сотня». Зміни станом на 20.11.2023. С. 285.

14. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006р., URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text.

15. Конституція України: Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28.06.1996р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>.

16. Житловий кодекс України від 30.06.1983р. № 5464-Х, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10>.

17. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991р. № 875-XII, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>.
18. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000р. № 2017-III, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>.
19. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1991р. № 2262-XII, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>.
20. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991р. №2011-XII, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>.
21. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019р. №2671-VIII, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
22. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993р. №3551-XII, URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>.
23. Деякі питання надання житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу у грошовій формі: Постанова КМУ від 17.04.2019р. №373, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2019>.
24. Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб: Постанова КМУ від 29.11.2022р. №1338, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text>.
25. Деякі питання реалізації Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»: Постанова КМУ від 26.06.2015 р. № 482, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2015-%D0%BF#Text>. (дата звернення 06.10.2024р.).

26. Деякі питання соціального захисту осіб з інвалідністю: Постанова КМУ від 19.07.2006р. №999, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/446-2011>.

27. Деякі питання соціального захисту постраждалих учасників Революції Гідності: Постанова КМУ від 18.02.2018 р. № 119, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення 06.10.2024р.).

28. Питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей: Постанова КМУ від 19.10.2016р. №719, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-2016>.

29. Питання медико-соціальної експертизи: Постанова КМУ від 03.12.2009р. №1317, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1317-2009-п>.

30. Про встановлення державних соціальних стандартів у сфері житлово-комунального обслуговування: Постанова КМУ від 06.08.2014р. №409, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/409-2014-п#Text>.

31. Про встановлення норм користування житлово-комунальними послугами громадянами, які мають пільги щодо їх оплати: Постанова КМУ від 01.08.1996р. №879, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/879-96-%D0%BF#Text>.

32. Про Єдиний державний реєстр ветеранів війни: Постанова КМУ від 14.08.2019р. №700, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/700-2019-%D0%BF#Text>.

33. Про затвердження Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю: Постанова КМУ від 08.12.2006р. №1686, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1686-2006-%D0%BF#Text>.

34. Про затвердження критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг: Постанова КМУ № 185 від 03.03.2020р. №185, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2020-%D0%BF#Text>.

35. Про затвердження Положення про централізований банк даних з проблем інвалідності: Постанова КМУ від 16.02.2011р. №121, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121-2011-п#Text>.

36. Про затвердження Порядку видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності деяких категорій громадян на ринку праці: Постанова КМУ від 20.03.2013 р. № 207, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2013-%D0%BF#Text>.

37. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на забезпечення постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, членів сімей загиблих (померлих) таких осіб санаторно-курортним лікуванням: Постанова КМУ від 31.03.2015р. №200, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/200-2015-п#Text>.

38. Про затвердження Порядку виплати грошової компенсації вартості санаторно-курортного лікування деяким категоріям громадян: Постанова КМУ від 17.06.2004р. №785, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/785-2004>.

39. Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані такі засоби, їх переліку: Постанова КМУ від 05.04.2012р. №321, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-2012>.

40. Про затвердження Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками деяких категорій громадян та виплати їм компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування структурними підрозділами з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчими органами міських, районних у містах (у разі

їх утворення (крім м. Києва) рад: Постанова КМУ від 22.02.2006р. №187, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-2006>.

41. Про затвердження Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками до санаторно-курортних закладів військовослужбовців, ветеранів війни, ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ та деяких інших категорій осіб і членів їх сімей: Постанова КМУ від 27.04.2011р. № 446, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/446-2011>.

42. Про затвердження Порядку здійснення реабілітаційних заходів: Постанова КМУ від 19.01.2022 р. №31, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/31-2022>.

43. Про затвердження Порядку надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх проведення, під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України: Постанова КМУ від 08.09.2015р. №685, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685-2015>.

44. Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України: Постанова КМУ

від 20.08.2014р. №413, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2014-п#Text>.

45. Про затвердження Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг: Постанова КМУ від 01.06.2020р. №449, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2020-%D0%BF#Text>.

46. Про затвердження Порядку та умов забезпечення соціальної та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України та постраждалих учасників Революції Гідності: Постанова КМУ від 21.06.2017р. № 432, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2017>.

47. Про організацію надання соціальних послуг: Постанова КМУ від 01.06.2020р. №587, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>.

48. Про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни: Постанова КМУ від 12.05.1994р. №302, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-94>.

49. Про порядок виплати та розміри грошових компенсацій на бензин, ремонт і технічне обслуговування автомобілів та на транспортне обслуговування: Постанова КМУ від 14.02.2007р. №228, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2007-п#Text>.

50. Про Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг: Постанова КМУ від 27.01.2021р. № 99, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99-2021-%D0%BF#Text>

51. Про Реєстр осіб, які мають право на пільги: Постанова КМУ від 29.01.2003р. №117, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-2003>.

52. Деякі питання надання адміністративних послуг через центри надання адміністративних послуг: Розпорядження КМУ від 16.05.2014р. №523-р, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/523-2014-%D1%80#Text>.

53. Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери: Розпорядження КМУ від 28.10.2020р. №1353-р, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text>.

54. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей та внесення зміни до Класифікатора соціальних послуг: Наказ Міністерства соціальної політики України від 11.04.2024р. №175-Н, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0828-24#Text>.

55. Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України: Наказ Міністерства оборони України від 14.08.2008р. № 402, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-08#Text>.

56. Про затвердження Положення про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03.04.2017р. №285, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0559-17>.

57. Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах: Наказ Міністерства соціальної політики України від 09.04.2023р. №130-Н, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1169-23#Text>.

58. Про затвердження Порядку визначення та застосування показників опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України: Наказ Державного комітету України з будівництва та архітектури від 27.09. 2005 р. № 174, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1185-05#Text>.

59. Україна, що старіє: перспективи нації. Олеся Мандебура. Сайт «Український інтерес» 15/11/2018. URL: <https://uain.press/articles/ukrayina-shho-stariye-perspektyvy-natsiyi-980297>

ДОДАТКИ**Додаток А****Кодекс Академічної доброчесності здобувача вищої освіти
Херсонського державного університету**

Додаток Б

Інформаційна карта послуг для осіб з інвалідністю

Назва послуги	Установи подання звернення	Установи надання послуг	Перелік документів	Результат
Соціальні послуги	ЦНАПи, розташовані в адміністративних центрах району, області	Установи та заклади надання соціальних послуг (стаціонарні, реабілітаційні, тимчасового перебування); інші установи та заклади соціальної підтримки (обслуговування), у тому числі спеціалізовані служби підтримки осіб, постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі.	- заява; - довідка до акту огляду медико-соціальною експертною комісією; - пенсійне посвідчення; - посвідчення ветерана війни; - копія рішення суду про обмеження цивільної дієздатності або визнання недієздатною особи, яка потребує надання соціальних послуг (для недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена); - копія рішення суду або органу опіки та піклування про призначення піклувальника або опікуна особі, що потребує надання соціальних послуг (за наявності піклувальника або опікуна); - акт оцінки потреб сім'ї або особи; - декларація про доходи та майновий стан; - довідка про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб.	Надання послуг
Встановлення	ЦНАПи	Структурні	-заява	Видача

<p>статусу особи з інвалідністю внаслідок війни та видача відповідного посвідчення (вкладки до посвідчення)</p>	<p>міських, селищних, сільських рад.</p>	<p>підрозділи на які покладено функції з питань ветеранської політики, районних адміністрацій.</p> <p>Виконавчі органи міських, районних у містах рад.</p>	<p>-документ що посвідчує особу; -РНОКПП; -довідка до акту огляду медико-соціальною експертною комісією; -довідка про безпосередню участь особи у заходах по стримуванню військової агресії російської федерації; -фотографія 3x4.</p>	<p>посвідчення встановленого зразка.</p>
<p>Санаторно-курортне лікування та виплата компенсації за нього</p>	<p>Органи соціального захисту населення районних адміністрацій.</p> <p>Виконавчі органи міських, районних у містах рад.</p>	<p>Санаторно-курортні заклади (вільний вибір відповідно до нозологій).</p>	<p>-заява; -документ що посвідчує особу; РНОКПП; -довідка до акту огляду медико-соціальною експертною комісією; -медична довідка лікувальної установи за формою № 070/о; -копія відповідного посвідчення; -копія військового квитка (за наявності).</p>	<p>Отримання санаторно-курортних путівок або договорів про надання санаторно-курортних послуг.</p>
<p>Пільги з оплати за користування житлом (квартирна плата), комунальними послугами та скрапленням балонним газом для побутових потреб, знижка вартості палива, в тому числі рідкого</p>	<p>ЦНАПи міських, селищних, сільських рад.</p>	<p>Пенсійний фонд України.</p>	<p>-заява на включення в Реєстр осіб, які мають право на пільги; -заява про надання пільг; -документ що посвідчує особу; РНОКПП; -посвідчення особи з інвалідністю внаслідок війни; -документи що підтверджують родинні зв'язки; -документи про сплату</p>	<p>Призначення пільг в ПФУ.</p>

			комунальних послуг (за наявності)/	
Забезпечення допоміжними засобами реабілітації та виплата компенсації за самостійне придбання	<p>Органи соціального захисту населення районних адміністрацій.</p> <p>Виконавчі органи сільських, селищних, міських, рад.</p> <p>Уповноважені посадові особи з питань соціального захисту населення виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.</p> <p>ЦНАПи, розташовані в адміністративних центрах району, області.</p> <p>Електронний кабінет особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю, іншої особи.</p> <p>Єдиний державний вебпортал електронних послуг (за наявності технічної можливості).</p> <p>Територіальні</p>	Протезно-ортопедичні установи (вільний вибір)	<p>-заява;</p> <p>-документ що посвідчує особу;</p> <p>-РНОКПП;</p> <p>-довідка до акту огляду медико-соціальною експертною комісією;</p> <p>-індивідуальна програма реабілітації;</p> <p>-висновок про необхідність забезпечення особи з обмеженнями повсякденного функціонування допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації);</p> <p>-довідка про обставини травми;</p> <p>-військовий квиток;</p> <p>-посвідчення особи з інвалідністю внаслідок війни.</p> <p>Для виплати компенсації подається розрахунковий документ, що підтверджує придбання засобу реабілітації.</p>	Видача засобу реабілітації протезно ортопедичними установами, виплата компенсації

	відділення Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю.			
Оформлення документів на реабілітацію осіб з інвалідністю	<p>Органи соціального захисту населення районних адміністрацій.</p> <p>Електронний кабінет особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю, іншої особи в централізованому банку даних з проблем інвалідності.</p> <p>За наявності технічної можливості шляхом формування заяви за допомогою програмних засобів.</p> <p>Єдиний державний веб-порталу електронних послуг.</p>	Реабілітаційні заклади (вільний вибір).	<p>-заява;</p> <p>-документ що посвідчує особу;</p> <p>РНОКПП;</p> <p>-довідка до акту огляду медико-соціальною експертною комісією;</p> <p>-індивідуальна програма реабілітації;</p> <p>-висновок лікарсько-консультативної комісії,</p>	Проходження курсу реабілітації в реабілітаційних установах.
Грошова компенсація за належні для отримання жилі приміщення	<p>ЦНАПи міських, селищних, сільських рад.</p> <p>Структурні підрозділи районних адміністрацій, на які покладено функції з питань ветеранської</p>	<p>Структурні підрозділи районних адміністрацій, на які покладено функції з питань ветеранської політики.</p> <p>Виконавчі органи сільської,</p>	<p>- заява;</p> <p>- документ що посвідчує особу;</p> <p>- РНОКПП;</p> <p>- довідка до акту огляду медико-соціальною експертною комісією;</p> <p>- копія посвідчення особи з інвалідністю внаслідок війни;</p> <p>- документи, що</p>	Виплата компенсації

	<p>політики.</p> <p>Виконавчі органи сільської, селищної, міської ради</p> <p>Прийом документів здійснюється тільки за місцем перебування на квартирному обліку.</p>	<p>селищної, міської ради</p> <p>Опрацювання документів здійснюється за місцем перебування на квартирному обліку</p>	<p>посвідчують родинні зв'язки;</p> <p>- рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної в місті (у разі її утворення) ради, районної держадміністрації про взяття заявника та членів його сім'ї на квартирний облік;</p> <p>- документ про безпосередню участь особи у заходах по стримуванню військової агресії російської федерації;</p> <p>- довідка (відомості) про наявність/ відсутність зареєстрованого до 31 грудня 2012 р. права власності на житло, яке розташоване в населених пунктах на підконтрольній Україні території, за заявником та членами його сім'ї, на яких нараховується грошова компенсація;</p> <p>- довідка про притягнення до кримінальної відповідальності, відсутність (наявність) судимості або обмежень, передбачених кримінальним процесуальним законодавством,</p>	
--	--	--	---	--

			витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань.		
Послуги професійної адаптації ветеранів війни	3	Структурні підрозділи районних адміністрацій, на які покладені функції з питань ветеранської політики. районних адміністрацій.	Освітні заклади (вільний вибір).	-заява; -документ що посвідчує особу; РНОКПП; -довідка до акту огляду медико-соціальною експертною комісією; -індивідуальна програма реабілітації; -копія посвідчення ветерана війни; -копія військового квитка (за потреби); -документи, що посвідчують родинні зв'язки.	Отримання відповідних документів про освіту або підвищення кваліфікації в освітніх закладах.
Забезпечення осіб інвалідністю автомобілями	3	Органи з питань соціального захисту районних адміністрацій. В електронній формі через електронний кабінет особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю. Засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг. Уповноважені посадові особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради	3 Структурні підрозділи з питань соціального захисту населення обласних і Київської міської державних адміністрацій.	-заява; -документ, що посвідчує особу; -РНОКПП; -копія посвідчення ветерана війни; -довідка до акту огляду медико-соціальною експертною комісією; -виписка з акту огляду МСЕК щодо визначення медичних показань для забезпечення автомобілем.	Отримання автомобіля

	<p>відповідної територіальної громади.</p> <p>Посадові особи центру надання адміністративних послуг міських, сільських, селищних рад.</p>			
<p>Виплата грошових компенсацій на бензин на бензин, ремонт і технічне обслуговування автомобілів та на транспортне обслуговування</p>	<p>Органи соціального захисту населення районних державних адміністрацій</p> <p>Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад.</p> <p>ЦНАПи, розташовані в адміністративних центрах районів, областей.</p> <p>Електронний кабінет особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю</p> <p>Єдиний державний веб-портал електронних послуг «Портал Дія»</p>	<p>Структурні підрозділи з питань соціального захисту населення обласних і Київської міської державних адміністрацій.</p>	<p>-заява;</p> <p>-документ, що посвідчує особу;</p> <p>-РНОКПП;</p> <p>-копія посвідчення ветерана війни;</p> <p>-довідка до акту огляду медико-соціальною експертною комісією;</p> <p>-виписка з акту огляду МСЕК щодо визначення медичних показань для забезпечення автомобілем.</p>	<p>Виплата компенсації.</p>